

Geweldsaanwendingen door politieambtenaren 2023

**Rapportage cijfers
en duiding**

Definitief

Versie 1.0

Versie datum 18 april 2024

Rubricering Openbaar

« waakzaam en dienstbaar »

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
1. Samenvatting.....	3
1.1 Terugblik	3
1.2 Inzicht over 2023.....	5
1.3 Leerpunten 2024	6
2. Stelsel geweldsaanwending	6
3. Basis en bronnen getoonde cijfers.....	7
4. Cijfers eenheden 2023.....	8
5. Ontwikkeling cijfers eenheden 2020 - 2023	14
6. Dienst speciale interventies (DSI)	16
7. Buitengewoon opsporingsambtenaren.....	17
8. Beoordeling geweldsregistratie	18
8.1 Advisering door het sectorhoofd.....	18
8.2 Advisering door commissie geweldsaanwending	18
8.3 Beoordeling door politiechef	19
9. VIK	20
9.1 Cijfers 2023.....	20
9.2 Vergelijking cijfers 2020-2023	23
10. Onderzoek.....	24
10.1 Nadere duiding GDPA-cijfers.....	24
10.2 Afgeronde onderzoeken.....	25
11. Communicatie	25
11.1 Communicatiestrategie.....	25
11.2 Thematische gesprekken en training	26
11.3. Interne gesprekken	26
11.4 Verantwoorden en leren van geweld: de blik naar voren	27
12. Leerpunten	27
Bijlagen	30
Bijlage 1: Definities.....	30
Bijlage 2: Ontwikkelingen cijfers over periode 2020-2023.....	32
Bijlage 3: Stroomschema geweldsaanwending – beoordelen en leren van geweld	35
Bijlage 4: Criteria voor professionaliteit handelen.....	35
Bijlage 5: Nadere duiding cijfers boa's.....	36

Inleiding

Dit rapport geeft de cijfers en duiding van de geweldsaanwendungen door politieambtenaren (GDPA) over het kalenderjaar 2023. De cijfers zijn bedoeld ter ondersteuning voor het lerend vermogen van onze organisatie alsook voor de bedrijfsvoering. Naast een weergave van de cijfers, geeft dit rapport¹ onder meer een duiding, de leerpunten en gaat het in op de onderzoeken die op dit thema lopen c.q. zijn afgerond. De cijfers zijn vooral bedoeld om inzicht te geven in hoe de geweldsaanwendungen zich over de jaren heen ontwikkelen. Die trend wordt niet alleen beïnvloed door de buitenwereld, maar ook door een steeds betere registratie van het geweld² door politieambtenaren.

1. Samenvatting

1.1 Terugblik

Ook afgelopen jaar is er binnen het korps geïnvesteerd in de meerjarige opgave om het beter verantwoord en leren van geweld goed en organisatiebreed op gang te houden. Voorbeelden hiervan zijn:

- Het (door meerdere interne partners georganiseerde) congres ‘Verantwoorden en leren van geweld: de blik naar voren’ n.a.v. conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie van Tranche I3;
- Periodiek overleg met onder andere het programma ‘Positioneren en professionaliseren hovj’ om te verkennen of (en zo ja: hoe) de kwaliteits-hovj een rol zou kunnen spelen in het beter verantwoord en leren van geweld;
- Een eerste wetenschappelijke kwantitatieve duiding van de cijfers over de periode 2019 tot en met de eerste helft van 2023; publicatie van de resultaten vindt separaat plaats.
- In een congres en een themadag voor de commissies Geweldsaanwending zijn de commissies meegenomen op onderwerpen om hun kennis en kunde te versterken en om door intervisie van elkaar te leren. Specifiek is ondermeer ingegaan op het stroomstootwapen.

Daarnaast is het van belang een tweetal ontwikkelingen te benoemen die speelden in het afgelopen jaar.

- In april 2023 is binnen de arrestantenzorg de mogelijkheid geïntroduceerd om de zogenaamde hulpmiddelen jegens ingeslotenen in te zetten. Het gaat om een gecapitonneerde helm, al dan niet met geïntegreerde bijt- of spuugvoorziening, gecapitonneerde handschoenen, mondafscherming, polsbanden en enkelbanden met tussenstuk. Deze middelen zijn met name van belang in de situatie dat een ingeslotene gedrag vertoont dat een ernstig risico vormt voor zijn of haar eigen veiligheid, zoals de neiging tot zelfverwonding of zelfs suïcide. De hovj is bevoegd deze beslissing te nemen en er wordt een arts geraadpleegd. De Ambtsinstructie maakte dit al mogelijk sinds oktober 2021 maar voor de voorbereiding in de vorm van de aanschaf van de juiste middelen, de opleiding van de arrestantenverzorgers en goede afspraken met de artsen is maximale zorgvuldigheid betracht. Een en ander was begin 2023 afgerond. De feitelijke toepassing sindsdien wordt zorgvuldig gemonitord en er zal een evaluatie plaatsvinden.
- Besloten is om vanaf 2024 niet langer de terminologie professioneel/niet professioneel te hanteren ter beoordeling van de aanwending van het geweld, maar de terminologie ‘voldoet aan het toetsingskader/voldoet niet aan (onderdelen van) het toetsingskader’. Deze keuze is ingegeven omdat de oorspronkelijke terminologie soms het leerproces in de weg stond. De toetsingsgronden

¹ In dit document is voor de eenvoud gekozen voor de mannelijke aanspreekvorm. Hiermee worden alle genders aangesproken.

² Het is goed te realiseren dat, cf. art. 1 lid 4 sub b van de ambtsinstructie, onder geweld wordt verstaan ‘elke dwangmatige kracht van meer dan geringe betekenis uitgeoefend wordt op personen of zaken.’

³ ‘Verantwoorden en leren. Evaluatieonderzoek melden, registreren, beoordelen en leren van geweldsaanwending’. Prof. Adang et al, 2022.

blijven overigens ongewijzigd. Voor deze rapportage over 2023 wordt overigens de oude terminologie gehanteerd.

Op basis van de rapportage over 2022 is een aantal leerpunten uit 2022 benoemd. Deze waren:

1. Als uitvloeisel van de ervaringen op de leerpunten over 2021 blijvende aandacht voor:
 - o het registreren, transparante verantwoording en procesvoering.
 - o waarschuwen bij inzet geweldsmiddel en meer specifiek het vuurwapen.
 - o benutten van de (kleine en grote) leercirkels om te blijven leren.
2. Toepassing van de methode BTGV (benaderingstechniek gevaarlijke verdachte) en meer in het algemeen planbaar geweld. Het gaat daarbij om betere communicatie c.q. overleg vooraf, het maken van een plan van aanpak en het ruimer aandacht geven aan dit onderwerp in de IBT-trainingen
3. De wisselwerking tussen het Operationeel Centrum en de politieambtenaar op straat. Aandachtspunten zijn o.a.: welke informatie wordt vanuit het OC meegegeven aan de politieambtenaar op straat en met welke 'mindset' gaat de politieambtenaar op de melding af? Welke eigen individuele verantwoordelijkheid neemt de politieambtenaar op straat gegeven de informatie die hij/zij krijgt van het OC?
4. Inzet van het stroomstootwapen dient plaats te vinden conform de instructie waarbij gebruik van de schokmodus wordt vermeden tenzij de situatie dat vereist.

Inzet op deze leerpunten heeft het volgende opgeleverd:

Ad 1: Dit leerpunt heeft ook in 2023 op allerlei manieren aandacht gekregen. Doordat in een eenheid een IBT-deskundige deelneemt in de commissie geweldsaanwending krijgen de besproken casussen vaak kort daarna al aandacht in de IBT (zoals bijvoorbeeld op het thema waarschuwen). Er vinden ook vak bijeenkomsten plaats met onder meer de hovj als doelgroep. Deze groep heeft een belangrijke rol als het gaat om de toetsing van het geweld dat is aangewend, maar ook de wijze en kwaliteit van de vastlegging in de systemen. Tot slot wordt blijvend ingezet op de leercirkels, waarbij bijvoorbeeld de rol van de TC in de afgelopen periode bij een enkele eenheid is versterkt. Aandachtspunt is de inzet van de grote leercirkels.

Ad 2: In 2023 is er vanuit het IBT/OBT tijdens de oefenmomenten meer aandacht besteed aan de BTGV in relatie tot het trekken en richten van het vuurwapen. Ook besteden de commissies daar aandacht aan in hun adviezen. De verwachting is dat de standaardkoppeling van gebruik vuurwapen en BTGV hierdoor langzaam zal verdwijnen.

Ad 3: In het verlengde voor het bovenstaande is in het afgelopen jaar specifieke aandacht geweest op de communicatieve en adviserende rol van het OC. Ook vanuit de insteek dat het OC een inzetadvies geeft, maar de politieambtenaar op straat op grond van de context (waar van toepassing in afstemming met de officier van dienst) handelt. Beeld is dat op dit punt (in combinatie met punt 2, toepassing van de methode BTGV) blijvend aandacht nodig is.

Ad 4: Het gebruik in 2023 t.o.v. 2022 is bijna gehalveerd. Daartoe is het afgelopen jaar o.a. ingezet op nabespreking en reflectie na inzet van het stroomstootwapen met de hovj, bespreken in geweldscommissie en in het opleiden en trainen van de bedienaars. Ook heeft extra communicatie vanuit het land en via de OBT bijgedragen aan het verbeteren van het gebruik van het stroomstootwapen. In een aantal eenheden is ook specifiek aandacht gegeven aan het gebruik van het stroomstootwapen bij wegrennende verdachten.

Er is hiermee ook vanuit dit perspectief geïnvesteerd om te leren van situaties waarin de politie geweld aanwendt.

1.2 Inzicht over 2023

Kijken we naar de cijfers over 2023 dan levert dat het volgende inzicht op. De politie kwam in 2023 ter plaatse bij in totaal 3.047.626 unieke incidenten. Bij 22.454 unieke incidenten hiervan is geweld gebruikt met in totaal 35.542 geweldsaanwendingen.⁴ Deze geweldsaanwendingen hebben in 2023 geleid tot 33.121 geweldsmutaties en 2.421 geweldsregistraties. Deze 2.421 geweldsregistraties uit 2023 zijn in het beoordelingsproces gebracht. Vanwege de overloop vanuit eerdere jaren lag het aantal beoordelingen in 2023 op 2.818⁵. Hiervan zijn in 2023 in totaal 2.191 geweldsaanwendingen beoordeeld. Daarvan is gebleken dat bij 1.844 beoordeelde geweldsregistraties het oordeel was dat het aangewende geweld paste binnen het wettelijk kader en vakmanschap t.a.v. het optreden en daarmee dus professioneel was (84%). Bij 343 geweldsregistraties (16%) was het oordeel dat sprake van niet-professioneel handelen. Een deel van de beoordelingen heeft betrekking op eerdere jaren en een deel van de beoordelingen van 2023 loopt nog door in het huidige jaar (627)⁶.

Zetten we 2023 af tegen 2022, dan zien we het volgende beeld:

- er is een toename van het aantal unieke incidenten⁷ van ca. 7%.
- het aantal geweldsaanwendingen is toegenomen met ca. 5%.
- deze toename betreft alleen geweldsmutaties (+ 5,3%).
- het aandeel geweldsmutaties is daarmee toegenomen met 0,4%
- het aandeel geweldsregistraties is afgenomen met 0,4%.
- in de beoordelingen van het toegepaste geweld zien we een daling van het aandeel professioneel t.o.v. 2022 (86,8% in 2022 en 84,2% in 2023) en daarmee een stijging van het aandeel niet professioneel (13,2% in 2022 en 15,7% in 2023).
- Als we de trend over de jaren 2020 t/m 2023 beschouwen, zien we dat het aantal incidenten, geweldsaanwendingen en geweldsmutaties stijgt en het aantal geweldsregistraties afneemt en afvlakt in 2023.

De stelselherziening geweldsaanwending sinds 2019 draagt onder meer bij aan meer bewustwording en internalisering van het op een correcte wijze melden en vastleggen van geweldsaanwendingen in de politiestructuren. Door verbetering van werkrouines in deze kunnen geweldsaanwendingen steeds beter worden achterhaald, wat onder meer blijkt uit een forse toename van geweldsaanwendingen tegen goederen. Dit verklaart tevens de relatieve daling van het aantal geweldsregistraties, aangezien dergelijke meldingen veelal leiden tot een geweldsmutatie. De toename van het aantal geweldsaanwendingen door de politie betreft derhalve deels een registratie-effect, waarbij geweldsaanwendingen meer zichtbaar zijn geworden.

Ten aanzien van de inzet van geweldsmiddelen valt het volgende op. Over meerdere jaren bekeken kan worden geconstateerd dat de inzet van het vuurwapen stevig daalt. Tevens laat de categorie "ter hand nemen van het vuurwapen", na een stijging in opeenvolgende jaren een geleidelijke daling zien (-12% t.o.v. 2022). De inzet van het geweldsmiddel pepperspray is tevens aanzienlijk gedaald.

De vraag naar meer specifiek onderzoek op het gebied van (het gebruik van) geweldsmiddelen en eventuele verbanden die tussen het gebruik van de verschillende geweldsmiddelen gelegd kunnen

⁴ 'Duiding GDPA jaarcijfers' door Jaap Timmer en Bas Mali, april 2024.

⁵ Het aantal van 2452 geweldsregistraties is gebaseerd op het kalenderjaar 2022. Het aantal te beoordelen geweldsaanwendingen zoals gepresenteerd in deze rapportage, wordt beïnvloed door de overloop van eerdere jaren. Dit is een jaarlijks terugkerend fenomeen. NB 2 geweldsregistraties (SKL en PDC) zijn door de eenheden afgedaan: dat verklaart het verschil van 2815 te beoordelen geweldsregistraties zoals opgenomen in tabel 11 en het totaal aantal beoordeelde en nog te beoordelen geweldsregistraties (2813).

⁶ Voor 4 situaties die ter beoordeling waren voorgelegd ontbrak informatie over de feiten en omstandigheden om tot een afgewogen oordeel te komen. Voor die situaties is intern aangegeven dat dit in de toekomst moet worden verbeterd.

⁷ Voor een aantal gehanteerde termen in deze rapportage is in bijlage 1 een toelichting gegeven.

worden is steeds prominenter aanwezig en zal ook geadresseerd worden. In het kwalitatieve deel van het onderzoek naar de duiding van de GDPA-jaarcijfers over 2019-2022 zal in ieder geval ook worden gekeken naar de duiding van de daling van het (vuur)wapengebruik.

1.3 Leerpunten 2024

Tegen deze achtergrond, en mede als uitvloeisel van de beoordelingen door de politiechef op de situaties waarin geweld is aangewend, zien we voor het komend jaar de volgende leerpunten:

1. Omdat het de kern is van kunnen blijven leren van de geweldsaanwending, blijft ook in 2024 aandacht gegeven worden aan:
 - het registreren, transparante verantwoording en procesvoering. Voor 2024 komt daarbij als extra aandachtspunt de wijze en kwaliteit van de vastlegging van de geweldsaanwending.
 - waarschuwen bij inzet gewelddoel en meer specifiek het vuurwapen.
 - benutten van de (kleine en grote) leercirkels om te blijven leren.
2. Vanwege de centrale rol van de hovj's in dit proces én de voortdurende instroom van nieuwe hovj's zal in 2024 extra aandacht moeten worden geschonken aan deze doelgroep (zowel de nieuwe instroom als de zittende hovj's).
3. De wijze waarop het OC de politieambtenaren op straat informeert en adviseert (bijv. bij toepassing van de methode BTGV) in relatie tot de politieambtenaar op straat die een eigen professionele afweging moet maken gegeven het advies én de context van het incident.
4. Een leerpunt dat niet direct uit de ervaringen van 2023 voortvloeit maar uit een externe ontwikkeling houdt verband met het Benelux-verdrag dat per 1 oktober 2023 van kracht is. Het verdrag kent veel afspraken over het optreden op elkaars grondgebied (i.c. door Nederlandse politieambtenaren in België en Luxemburg en vice versa) en zijn er bindende afspraken over het toepassen van geweld. Belangrijk is om in dit verband t.a.v. de geweldsaanwending aan medewerkers van de regionale eenheden aan de zuidelijke grens van Nederland (en de LO/LX), goed uit te leren aan welke voorwaarden moet worden voldaan om in de rechtmatige uitoefening van hun bediening te kunnen blijven werken.

Deze landelijke leerpunten staan naast de specifieke leerpunten die eenheden voor zichzelf benoemd hebben.

2. Stelsel geweldsaanwending

De politie komt bij haar werk in veel lastige en risicovolle situaties terecht. Van haar wordt verwacht dat ze in die situaties naar voren stapt. Om burgers te beschermen, om daders van strafbare feiten aan te houden of om te begrenzen, moet de politie soms geweld gebruiken. Om die reden beschikt de politie over een wettelijk verankerde geweldsbevoegdheid.

De politie wil zich op een transparante wijze hierover verantwoorden, waarbij tevens recht wordt gedaan aan de bovengenoemde bijzondere rol van politiemensen in de samenleving. De maatschappij moet erop kunnen vertrouwen dat de politie professioneel omgaat met deze geweldsbevoegdheid. Om dit goed te borgen zorgt de politie dat politiemensen goed getraind zijn, dat zij verantwoording afleggen over het aangewende geweld, geweld getoetst wordt aan professionaliteitseisen en dat politiemensen leren van aangewend geweld.

Het Stelsel Geweldsaanwending beoogt meer dan voorheen ruimte te bieden aan dat leren van geweldsaanwendingen, onder meer door al vroeg in het proces het professionele gesprek met de ambtenaar centraal te stellen en door bij de beoordeling van geweldsaanwendingen niet alleen te toetsen aan het wettelijke kader (Politiewet 2012 en Ambtsinstructie) maar ook aan eisen van vakmanschap (zie hoofdstuk 8). Een en ander draagt bij aan de verdere ontwikkeling van de politieambtenaar als professional.

Uit de evaluatie van het interne proces, uitgevoerd door de Politieacademie, is naar voren gekomen dat hanteren van de term ‘niet-professioneel’ door politieambtenaren wordt ervaren als een persoonlijke diskwalificatie van hun hele optreden en niet sec de beoordeling van de toepassing van het geweld. Om die reden is begin 2024 een besluit genomen om vanaf 2024 de terminologie van professioneel/ niet professioneel te wijzigen in voldoet aan het toetsingskader/voldoet niet aan (onderdelen van) het toetsingskader’. De toetsingsgronden blijven overigens ongewijzigd. Voor deze rapportage over 2023 wordt nog de oude terminologie gehanteerd. Vanaf de rapportage over 2024 zal de nieuwe terminologie worden gebruikt.

3. Basis en bronnen getoonde cijfers

De cijfers in deze rapportage zijn gebaseerd op de situatie zoals die op 6 januari 2024 bestond (peildatum)⁸. Voor een aantal processen (bijv. het advies van de commissie geweldsaanwending en het eindoordeel van de politiechef en de trajecten bij VIK) kan sprake zijn van een overloop vanuit het vorig jaar of naar een volgend jaar. Inherent aan het proces is er ieder jaar sprake van deze doorloop. De bronnen die voor de cijfers zijn gebruikt zijn o.a. de volgende:

- BVI
- Blueview
- Excelbestand DSI
- Rapportage NS
- Delta en Documentum (VIK cijfers)
- Bronsysteem Arbeidszaken
- Eigen overzichten eenheden
- Onderzoek naar de duiding van jaarcijfers GDPA

De bron Blueview is gebruikt om 4 bepaalde geweldssoorten te kunnen verantwoorden.

- Gericht/Gericht houden⁹
- Waarschuwingsschot¹⁰
- Gericht schot¹¹
- Ongewilde schoten¹²

⁸ Op 6 januari van het jaar worden de cijfers gegenereerd die op dat moment in de systemen staan over de periode 15 januari 2020 t/m 31 december 2023 op basis van de begindatum activiteit ‘I8-geweldsaanwending’.

⁹ Aantal maal “Richten/gericht houden”

¹⁰ “Aantal waarschuwingsschoten”

¹¹ “Aantal gerichte schoten”

¹² “Aantal ongewilde schoten:”

4. Cijfers eenheden 2023

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de cijfers gerelateerd aan de eenheden.

Tabel 1: Overzicht totaal aantal incidenten, betrokken politieambtenaren¹³, geweldsaanwendingen¹⁴ en -middelen

Eenheid	Incidenten	Betrokken politieambtenaar	Geweldsaanwendingen	Geweldmiddelen
Eenheid Noord-Nederland	1.797	942	2.599	2.996
Eenheid Oost-Nederland	3.170	1.724	4.810	5.543
Eenheid Midden-Nederland	2.155	1.226	3.348	3.870
Eenheid Noord-Holland	1.377	795	2.111	2.463
Eenheid Amsterdam	2.876	1.478	4.540	5.293
Eenheid Den Haag	3.378	1.615	5.210	5.967
Eenheid Rotterdam	1.951	1.294	3.430	4.258
Eenheid Zeeland-West-Brabant	1.480	815	2.248	2.671
Eenheid Oost-Brabant	2.106	898	3.766	4.354
Eenheid Limburg	1.734	815	2.868	3.287
Landelijke Eenheid	413	272	595	752
Politiedienstencentrum	10	8	10	10
Ondersteunende Dienst Politieacademie	5	5	5	5
Staf Korpsleiding	2	2	2	2
Totaal	22.454	11.889	35.542	41.471

Ter toelichting:

- Bij één incident kunnen meerdere politieambtenaren zijn betrokken die daarbij één of meerdere keren geweld aanwenden en één of meer middelen kunnen hebben ingezet (voor een overzicht van de ingezette middelen, zie tabel 3a).
- De cijfers in deze en volgende tabellen worden gepresenteerd op de zgn. organisatiecode (i.c. de telling op conto van de eenheid waar de politieambtenaar vandaan komt) en niet op basis van het werkgebied (dan komt de telling op conto van de eenheid waar het geweld is toegepast). Dit kan ertoe leiden dat publicaties van cijfers door eenheden zelf (bijvoorbeeld via een jaarverslag) afwijken van de cijfers in dit rapport. De eenheden registreren op basis van werkgebied omdat het werkgebied bepaalt waar een geregistreerde geweldsaanwending behandeld wordt.
- Voor bovenstaande en alle andere tabellen in deze paragraaf geldt dat het aandeel van de externe buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) niet is opgenomen in de tabellen. Deze aanpak is vanaf 2021 van toepassing. De cijfers zijn terug te vinden in de separate tabel (tabel 14).
- Specifiek voor 2023 zijn er in totaal 22.469 unieke incidenten geweest waarbij geweld is aangewend. Doordat er bij een incident soms meerdere eenheden aanwezig zijn komt de optelling van het aantal incidenten hoger uit (+205) dan het unieke aantal. In totaal hebben er 11.890 unieke politieambtenaren geweld aangewend in 2023. Doordat politieambtenaren soms ook onder een andere eenheid registreren komt de optelling van de eenheden hoger uit (+ 63).

¹³ Onder betrokken politieambtenaren wordt verstaan een unieke collega die in 2022 één of meer keren geweld heeft aangewend in een incident.

¹⁴ Het aantal geweldsaanwendingen is gebaseerd op het aantal i8 registraties waaraan een dienstnummer is gekoppeld.

Tabel 2: Overzicht geweldsmutaties en –registraties en relatief aandeel¹⁵

Eenheid	Geweldsmutatie	Geweldsregistratie	Relatief
Eenheid Noord-Nederland	2.313	286	11.0 %
Eenheid Oost-Nederland	4.515	295	6.1 %
Eenheid Midden-Nederland	3.109	239	7.1 %
Eenheid Noord-Holland	1.973	138	6.5 %
Eenheid Amsterdam	4.339	201	4.4 %
Eenheid Den Haag	4.945	265	5.1 %
Eenheid Rotterdam	2.926	504	14.7 %
Eenheid Zeeland-West-Brabant	2.111	137	6.1 %
Eenheid Oost-Brabant	3.625	141	3.7 %
Eenheid Limburg	2.754	114	4.0 %
Landelijke Eenheid	496	99	16.6 %
Politiedienstencentrum	8	2	20.0 %
Ondersteunende Dienst Politieacademie	5	0	0.0 %
Staf Korpsleiding	2	0	0.0 %
Totaal	33.121	2.421	6.8 %

Ter toelichting:

- Een politieambtenaar meldt schriftelijk en mondeling elke geweldsaanwending bij de hulpofficier van justitie (hovj). De hovj toetst vervolgens of de geweldsaanwending moet worden geregistreerd. Als de hovj zijn keuze heeft gemaakt dan maakt hij of een geweldsmutatie of een geweldsregistratie op. Een geweldsregistratie wordt opgemaakt indien:
 - het vuurwapen is gebruikt¹⁶;
 - het geweld de dood of letsel van meer dan geringe betekenis heeft veroorzaakt;
 - naar het oordeel van de hovj aanleiding bestaat om de geweldsaanwending te registreren
 In alle overige gevallen maakt de hovj een geweldsmutatie op.
- De afdoening van de geweldsregistraties van het politiedienstencentrum (2) zijn conform de standaard werkwijze afgedaan door de politiechef van de eenheid waar de betreffende politieambtenaar actief is geweest ten tijde van de geweldsaanwending.
- Kijkend naar de regionale eenheden, valt het relatief hoge aandeel geweldsregistraties op bij de eenheid Rotterdam. Rotterdam heeft hier zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek gedaan naar o.a. het proces van melden en toetsen van geweldsaanwendingen, politieeel vuurwapengebruik in relatie tot het aanbod van incidenten en de regievoering door het OC en informatievoorziening van het RTIC. Het grootste deel van de geweldsregistraties wordt opgemaakt naar aanleiding van vuurwapengebruik (ruim 75%), vermoedelijk voor het grootste deel toegepast tijdens een BTGV en als reactie bij incidenten met vuurwapengebruik. De gehanteerde interne procedures, werkwijzen en sturing door o.a. het OC en de officier van dienst lijken hiervoor een belangrijke verklaring en daarmee dus ook aandachtspunt. Het sluit goed aan bij het leerpunt zoals dat voor 2024 is geformuleerd (zie hoofdstuk 12).

¹⁵ Relatief geeft dit de verhouding weer van het aantal registraties t.a.v. het aantal geweldsmutaties. Daartoe worden beide cijfers opgeteld en wordt het totaal gedeeld door het aantal geweldsregistraties.

¹⁶ Definitie van het gebruik van een vuurwapen: het richten, het gericht houden of het schieten met een vuurwapen (Ambtsinstructie art. 4j)

Tabel 3: Overzicht ingezette geweldsoort naar aantal en relatieve aandeel op het totaal van aanwendingen

Geweld soort	Aantal	Relatief
Fysiek geweld (zonder geweldsmiddelen)	23.393	56.4 %
Handboeien (als geweldsmiddel gebruikt)	1.052	2.5 %
Korte wapenstok	1.183	2.9 %
Lange wapenstok	485	1.2 %
Uitschuifbare wapenstok	1.607	3.9 %
Elektrische wapenstok	7	0.0 %
Pepperspray	797	1.9 %
Stroomstootwapen	1.168	2.8 %
Diensthond	115	0.3 %
Inzet beredenen	30	0.1 %
Dienstvoertuig	389	0.9 %
Waterwerper	8	0.0 %
CS-traangas	3	0.0 %
Ter hand nemen vuurwapen	819	2.0 %
Vuurwapen	1.888	4.6 %
Schild	298	0.7 %
Spuugmasker	1.180	2.8 %
Anders (vrij tekstveld toelichting hOVJ)	6.637	16.0 %
Totaal	41.471	100%

In 2023 zijn 7 burgers overleden binnen de context van een politieoptreden. Ter toelichting hierop het volgende. Drie van hen zijn overleden bij incidenten waarbij de politie geweld heeft aangewend. De overige vier betrokkenen zijn overleden bij (politie-gerelateerde) incidenten waar bijvoorbeeld drank-/drugsgebruik in het spel is of na een achtervolging. Opgemerkt dient te worden dat uit onderzoek moet blijken in hoeverre er een causaal verband bestaat tussen het overlijden van de burger en het handelen of geweld van de politie. De proportionaliteit en de subsidiariteit van het geweldgebruik door politie wordt in die gevallen in de regel onderzocht door de Rijksrecherche, onder verantwoordelijkheid van het OM. De overige incidenten, voor zover die onder de aanwijzing Taken en inzet van de Rijksrecherche vallen, worden eveneens onderzocht door de Rijksrecherche. Voor deze informatie verwijst de politie dan ook naar het OM.

Ter nadere toelichting op de tabel het volgende:

- In de tabel zijn middelen opgenomen die behoren tot de basisbewapening en middelen die formeel geen geweldsmiddel zijn. Deze laatste middelen (het gaat dan om handboeien, dienstvoertuig, schild, spuugmasker) zijn nadrukkelijk geen geweldsmiddel. Er is desalniettemin voor gekozen om het gebruik van dit hulpmiddel op deze wijze te verantwoorden wanneer er geweld mee aangewend is.
- De aantallen en de percentages in de bovenstaande tabel per geweldsmiddel tellen niet op tot het totaal. De reden daarvoor is dat de inzet van het stroomstootwapen op basis van nadere analyse door de PA naar juistheid van registratie handmatig is gecorrigeerd (zie voor nadere toelichting op het stroomstootwapen hieronder).
- De korte wapenstok is alleen nog in gebruik bij de Boa's (die geen onderdeel zijn van de cijfers zoals in bovenstaande tabel gepresenteerd). Het relatief hoge aandeel van dit geweldsmiddel vindt zijn oorzaak in het feit dat door de politieambtenaar abusievelijk dit middel is aangekruist waar dat eigenlijk de categorie uitschuifbare wapenstok had moeten zijn. Dit geldt ook voor de in bijlage 2 genoemde categorie "Beanbag". De beanbag wordt enkel door de specialistische eenheid DSI

gebruikt en is daarom niet opgenomen in bovenstaande tabel. De DSI rapporteert separaat in hoofdstuk 6. Aandacht zal worden gevraagd van rapporteurs hier meer scherpte op te hebben en te (laten) corrigeren.

- Na een pilotjaar, vier jaar verlengde beproeving in drie politieteams en een gedegen voorbereiding is de politie sinds 2022 gestart met de landelijke uitrol van het stroomstootwapen binnen de basispolitiezorg. Tot nu toe zijn ruim 17.000 politieambtenaren van de basisteams toegerust op het stroomstootwapen. In de rapportage over 2021 is ingegaan op het gebruik van het wapen in de pilotsituatie. Het gebruik van het stroomstootwapen in het tweede jaar van uitrol is als volgt:

Tabel 4: Inzet stroomstootwapen in 2023

Inzet SSW	aantal keer	%
Alleen afvuren cassette(s)	952	81,5%
Afvuren cassette(s) met extra stroom	191	16,4%
Afvuren cassette(s) met schokmodus	4	0,3%
Afvuren cassette(s) met extra stroom en schokmodus	4	0,3%
Alleen schokmodus	17	1,5%
Totaal	1.168	100%

Ter toelichting hierop:

- Naast de 1.168 daadwerkelijke inzetten van het stroomstootwapen in 2023, is het stroomstootwapen 2.609 keer alleen dreigend ingezet: door het gebruik verbaal aan te kondigen, het stroomstootwapen uit het holster te trekken, door het te richten en/of door met het stroomstootwapen te ‘knetteren’ (met zichtbare stroomboog) om zo een lastige gevaarsituaties tot een goed einde te brengen (in de zin van persoon aangehouden of onder controle gebracht). Daarmee is het stroomstootwapen in 2023 3.777 keer gebruikt, waarvan dus in bijna 70% van de gevallen alleen het dreigen met de inzet volstond. Overigens wordt het dreigen met het stroomstootwapen niet opgenomen in de geweldscijfers (maar wordt separaat geregistreerd). Reden hiervoor is dat het met de komst van het nieuwe Stelsel geweldsaanwending het dreigen niet meer hoeft te worden geregistreerd.
- Bij de overige 1.168 toepassingen is het stroomstootwapen daadwerkelijk ingezet door één of enkele stroomstoten toe te dienen. Meestal door twee pijltjes uit een cassette op de doelpersoon af te vuren, waarna een stroomkring tot stand komt van maximaal vijf seconden. In het overgrote deel is een stroomcircuit tot stand gekomen. In de gevallen dat dit niet tot stand komt, is dit niet gebeurd door het missen of doordat pijltjes niet voldoende dicht bij het lichaam terecht komen. Het stroomstootwapen is o.a. ingezet in lastige, direct dreigende gevaarsituaties situaties als: aanhouden van gewapende verdachten, vaak met een mes; personen die zich agressief gedragen (richting agenten) en in verzet gaan bij hun aanhouding en bij het aanleggen van de handboeien; personen die verward en onberekenbaar gedrag tonen en een gevaar voor zichzelf of hun omgeving vormen, personen die niet meer aanspreekbaar zijn in een direct dreigende gevaarsituatie.
- Het stroomstootwapen is 25 keer (ook) in de schokmodus aangewend. Hierbij wordt het stroomstootwapen direct op het lichaam van de doelpersoon geplaatst en de stroomknop ingedrukt met slechts een pijnprikkel tot gevolg. In 15 situaties is de schokmodus ingezet om verzet te breken bij onder meer het aanleggen van de handboeien, wat niet volgens de geweldsinstructie is. Die stelt dat de schokmodus alleen in levensbedreigende nood-/afweersituaties mag worden gebruikt. In de praktijk hebben agenten in deze lastige verzet situaties gekozen om vanuit subsidiariteit de schokmodus te gebruiken, met minder kans op letsel dan bijvoorbeeld extra fysiek geweld toe te passen of het doorduwen van de arm op de rug met risico dat de arm uit de kom raakt dan wel breekt.
- Ondanks dat alternatieve geweldsaanwending in dergelijke situaties wellicht tot meer letsel zouden leiden, betreft het gebruik van de schokmodus niet de intentie om op afstand een

persoon tijdelijk handelingsonbekwaam te maken. Het gebruik van de schokmodus heeft derhalve extra aandacht gekregen als het gaat om afwijking van de geweldsinstructie middels de leercirkels van beoordelen gebruik stroomstootwapen en in opleiden en trainen van de bedienaars.

- De melding van gebruik 'schokmodus' bleek bij aanvang van de invoering begin 2022 enkele keren op een misverstand te berusten, waarbij de agent die de stroomknop heeft ingedrukt om ermee te 'knetteren' (dreigen) of die de stroomknop heeft ingedrukt om extra stroom via de afgevuurde pijltjes toe te dienen (schietmodus), dit abusievelijk rapporteerde als 'schokmodus'. Ook in 2023 bleek dit zes keer het geval. De schokmodus is in 2023 25 keer ingezet.
- Het kan in de politiepraktijk voorkomen dat geweld wordt toegepast met gebruikmaking van een dienstvoertuig, vooral de auto. Daarbij moet gedacht worden aan de situatie dat een verdachte wordt aangehouden door hem of zijn voertuig met de auto tot stilstand te dwingen. Daarmee kan sprake zijn van geweld, dat door de betreffende politieambtenaar gemeld wordt en vervolgens in voorkomende gevallen geregistreerd en beoordeeld wordt door de politiechef. Een dienstvoertuig is op zichzelf uiteraard geen gewelddmiddel, de Ambtsinstructie geeft hiervoor geen inzetcriteria. Wel gelden de criteria uit artikel 7 Politiewet 2012, waaronder proportionaliteit en subsidiariteit. Een nadere duiding van de situaties waarin het dienstvoertuig is ingezet, is niet te geven zonder een handmatige zoekslag van de keren dat het voertuig is ingezet.
- In de afgelopen periode zijn er waterwerpers ingezet overeenkomstig onderstaande tabel 5.

Eenheid	België	Duitsland	Totaal
Eenheid Noord-Nederland	0	0	0
Eenheid Oost-Nederland	0	0	0
Eenheid Midden-Nederland	0	0	0
Eenheid Noord-Holland	0	0	0
Eenheid Amsterdam	3	6	9
Eenheid Den Haag	2	30	32
Eenheid Rotterdam	2	15	17
Eenheid Zeeland-West-Brabant	0	0	0
Eenheid Oost-Brabant	1	0	1
Eenheid Limburg	0	0	0
Landelijke Eenheid	0	0	0
Totaal	8	51	59

Deze waterwerpers zijn vanuit het buitenland beschikbaar gesteld, omdat er geen eigen waterwerpers beschikbaar waren. Bij één incident kunnen er meerdere waterwerpers in dienst zijn. Voor 2023 was dat dus een totaal van 59 waterwerpers die gereed stonden in uitgangspositie. De daadwerkelijke inzet vindt plaats onder het gezag van de Nederlandse autoriteiten. In tabel 3 wordt aangegeven dat de waterwerper 8 x zou zijn ingezet. Nadere analyse leert dat in 2023 in totaal 32 keer is ingezet waarvan 14 keer daadwerkelijk water is gegeven (i.c. gespoten).

- De handeling ter hand nemen van het vuurwapen is, hoewel geen daadwerkelijk gebruik van geweld, volgens de Ambtsinstructie wel een vorm van aanwending van geweld en daarmee verplicht om te melden.

Tabel 6: Uitsplitsing gebruik vuurwapen

Gebruik	2023
Richten/gericht houden	1.226
Waarschuwingsschot	94
Gericht schot	162
Ongewild schot	3

Ter toelichting hierop nog het volgende:

- Het aantal keer gebruik vuurwapen (1.888) is niet gelijk aan het totaal van de uitsplitsing naar de diverse vormen van gebruik (1.226 + 94 + 162 + 3 = 1.485). De reden hiervoor is dat, hoewel dit in het registratieformulier mogelijk is, niet altijd deze verbijzondering van het gebruik van het vuurwapen wordt aangegeven.
- Van het aantal gerichte schoten (162) was in 129 situaties sprake van het doden van een ernstig gewond dier of sprake van een agressief dier (4 keer).
- Van de 3 ongewilde schoten bleek uit analyse dat één van de drie gevallen daadwerkelijk een schot betrof dat aan de definitie van “ongewild schot” voldeed. Dit ongewilde schot vloeyde voort uit een verkeerde toepassing van de zogenaamde “directe storingsreactie”. De overige twee gevallen hadden geen relatie tot het aanwenden van geweld. Het aantal ongewilde schoten komt daarmee op 1 geval.
- In de categorie ‘anders’ blijkt dat dit in ca. 77% van de gevallen ging om toepassing tegen een goed (zoals het intrappen van een deur of forceren van een raam om een pand binnen te treden).
- Voor het melden van geweld in groepsverband en vooral grotere ME-optredens is in de Ambtsinstructie vastgelegd dat de geweldsmelding wordt gedaan door de meerdere, die de opdracht tot de geweldsaanwending heeft gegeven. Dit houdt in dat de meerdere die last tot het gebruik van geweld heeft gegeven het geweld meldt aan de hovj, alsmede wie het geweld heeft aangewend. Indien de hovj een nadere toelichting nodig heeft of geweld geregistreerd of gemuteerd moet worden, kan hij de individuele geweldsaanwender benaderen. In geval van een registratie krijgen zowel de meerdere als elke individuele geweldsaanwender een beoordeling van de politiechef. Geweld dat buiten de last is aangewend, bijvoorbeeld in een noodweersituatie, wordt afzonderlijk door de betreffende geweldsaanwender gemeld bij de hovj. Bij het interpreteren van de cijfers is men zich ervan bewust geweest dat het niet mogelijk is om in de huidige registratievorm aan te geven hoe vaak een geweldmiddel binnen groepsoptreden is ingezet. Een groepsoptreden is wel vertegenwoordigd binnen de cijfers, maar wordt gezien als 1 incident, met 1 geweldsaanwender en eventueel meerdere individuele geweldsmiddelen.

Bij incidenten, binnen groepsverband, waar sprake is van:

- het gebruik van het vuurwapen (niet het ter hand nemen van het dienstpistool, wel het richten, gericht houden of daadwerkelijk schieten);
 - het aanwenden van geweld de dood dan wel lichamelijk letsel van meer dan geringe betekenis heeft veroorzaakt;
 - en/of de hovj aanleiding ziet om geweld te registreren,
- is de afspraak¹⁷ dat er individueel wordt gemeld en geregistreerd en dat deze buiten de collectieve geweldsmelding blijven. Deze geweldsaanwendingen komen dus wél terug in het algemene overzicht c.q. de tabellen in dit hoofdstuk.

¹⁷ Zie ook <https://intranet.politie.local/downloads/2000/shg-themadag-2021-advies-werkwijze-verantwoorden-geweld-op-last-van-de-meerdere-versie-jun-2022.html>

5. Ontwikkeling cijfers eenheden 2020 - 2023

In de tabel hieronder wordt weergegeven hoe de cijfers zich ontwikkelen over de periode 2020-2023 voor het totaal aantal incidenten en de ingezette middelen ingezet bij geweldsaanwendungen. Daarbij is van belang op te merken dat de cijfers kunnen afwijken van de eerder gepubliceerde cijfers. Dit heeft te maken met de eerdergenoemde overloop over de jaargrens heen.

Tabel 7: Ontwikkeling totaal aantal incidenten over 2020-2023

Incidenten	2020	2021	2022	2023
Eenheid Noord-Nederland	1.198	1.370	1.584	1.797
Eenheid Oost-Nederland	2.215	2.547	3.107	3.170
Eenheid Midden-Nederland	1.490	1.546	2.004	2.155
Eenheid Noord-Holland	998	1.141	1.370	1.377
Eenheid Amsterdam	2.247	2.317	2.559	2.876
Eenheid Den Haag	2.501	2.942	3.206	3.378
Eenheid Rotterdam	1.762	1.605	1.918	1.951
Eenheid Zeeland-West-Brabant	1.080	1.093	1.344	1.480
Eenheid Oost-Brabant	1.640	1.612	2.019	2.106
Eenheid Limburg	869	1.041	1.513	1.734
Landelijke Eenheid	317	425	403	413
Politiedienstencentrum	13	17	8	10
Ondersteunende Dienst Politieacademie	3	3	5	5
Staf Korpsleiding	1	0	2	2
Totaal	16.334	17.659	21.042	22.454

Ter toelichting:

De totalen in bovenstaande tabel, betreft het totaal aantal unieke incidenten per jaar. Doordat er bij een incident soms meerdere eenheden aanwezig zijn, komt de optelling van het aantal incidenten hoger uit dan het uniek aantal. Feitelijk gaat het om de volgende verschillen: 2020 (+125), 2021 (+183), 2022 (+189), 2023 (+205).

Tabel 8: Ontwikkeling totaal aantal geweldsaanwendungen over 2020-2023

Geweldsaanwendungen	2020	2021	2022	2023
Eenheid Noord-Nederland	1.916	2.140	2.363	2.599
Eenheid Oost-Nederland	3.645	4.188	4.834	4.810
Eenheid Midden-Nederland	2.447	2.562	3.259	3.348
Eenheid Noord-Holland	1.598	1.802	2.117	2.111
Eenheid Amsterdam	3.614	3.876	3.966	4.540
Eenheid Den Haag	3.888	4.647	4.854	5.210
Eenheid Rotterdam	3.207	3.060	3.492	3.430
Eenheid Zeeland-West-Brabant	1.825	1.823	2.238	2.248
Eenheid Oost-Brabant	3.029	2.894	3.597	3.766
Eenheid Limburg	1.506	1.802	2.614	2.868
Landelijke Eenheid	444	616	589	595
Politiedienstencentrum	14	19	9	10
Ondersteunende Dienst Politieacademie	3	3	5	5
Staf Korpsleiding	1	0	2	2
Totaal	27.137	29.432	33.939	35.542

Tabel 9: Ontwikkeling totaal aantal ingezette middelen over 2020-2023

Omwille van de leesbaarheid is deze tabel in bijlage 2 opgenomen.

Ter toelichting op de ontwikkeling over de jaren heen:

- Per 1 januari 2022 is de politie begonnen met het opleiden en in gebruik nemen van het stroomstootwapen. De jaren 2019-2021 betroffen een overbruggingsperiode van 3 pilotteams met zo'n 300 bedienaars stroomstootwapen en in 2022 gedurende de landelijke invoer oplopend naar nu ruim 17.000 bedienaars die beschikken over het stroomstootwapen.

Tabel 10 Inzet stroomstootwapen over de periode 2022-2023

Inzet SSW	2022		2023	
	Aantal keer	%	Aantal keer	%
Alleen dreigend	3.302	74,8%	2.609	69,1%
Alleen afvuren cassette(s)	837	19,0%	952	25,2%
Afvuren cassette(s) met extra stroom	232	5,3%	191	5,1%
Afvuren cassette(s) met schokmodus	7	0,2%	4	0,1%
Afvuren cassette(s) met extra stroom en schokmodus	4	0,1%	4	0,1%
Alleen schokmodus	32	0,7%	17	0,5%
Totaal	4.414	100%	3.777	100%

Ter toelichting hierop het volgende:

- Dreigen met het stroomstootwapen is in deze tabel opgenomen om de ontwikkeling daarop te laten zien. Zoals eerder aangegeven is het niet langer verplicht dit te registreren.
- Het stroomstootwapen is in 2023 in totaal 1168 keer daadwerkelijk ingezet door de pijltjes af te vuren en/of gebruik schokmodus; een lichte toename tov 2022 van 5%, wat een logisch gevolg is van het toegenomen aantal opgeleide agenten op het stroomstootwapen in 2023 (van ± 15.000 in 2022 naar 17.000 in 2023)
- Als het gaat om de schokmodus, zien we een positieve ontwikkeling in de tijd: in 2022 werd de schokmodus nog 43x ingezet. In 2023 nog maar 25x (daling van ruim 40%).
- Ten aanzien van de inzet van de diensthond zien we een verdere daling van de t.o.v. voorgaande jaren (in 2023 een vermindering met bijna 20 procent). We zien dat als een effect van het programma 'de Koers Politiehonden' dat in mei 2022 is gestart.
- Een uitsplitsing van het gebruik van het vuurwapen over de jaren heen leidt tot het volgende beeld:

Tabel 11: Gebruik vuurwapen over de periode 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Richten/gericht houden	2.226	1.656	1.517	1.226
Waarschuwingsschot	174	168	132	94
Gericht schot	92	79	85	162
Ongewild schot	0	3	2	3

Het relatief hoge aandeel gerichte schoten hangt, zoals eerder aangegeven, samen met situaties waarin ernstig gewonde of agressieve dieren zijn doodgeschoten (in totaal 133 keer).

Een verklaring voor de afname van met name het richten/gericht houden is niet zonder meer te geven; dat vereist een nadere analyse. Bijkomend effect is wel dat hiermee de kans op ongewilde schoten wordt verkleind.

- Zie voor een overige toelichting op de cijfers van 2023, tabel 3.

Tabel 12: Ontwikkeling geweldsmutaties en – registraties en relatief aandeel over 2020-2023

Omwille van de leesbaarheid is deze tabel in bijlage 2 opgenomen.

Als we de trend over de jaren 2020 t/m 2023 beschouwen, zien we dat het aantal incidenten, geweldsaanwendingen en geweldsmutaties stijgt en het aantal geweldsregistraties afneemt en afvlakt in 2023. Zetten we 2023 af tegen specifiek 2022, dan zien we het volgende beeld:

- er is een toename van het aantal unieke incidenten van ca. 7%.
- het aantal geweldsaanwendingen is toegenomen met ca. 5%.
- deze toename betreft alleen geweldsmutaties (+ 5,3%).
- het aandeel geweldsmutaties is daarmee toegenomen met 0,4%
- het aandeel geweldsregistraties is afgenomen met 0,4%.

De stelselherziening geweldsaanwending sinds 2019 draagt onder meer bij aan meer bewustwording en internalisering van het op een correcte wijze melden en vastleggen van geweldsaanwendingen in de politiesystemen. Door verbetering van werkrouines in deze kunnen geweldsaanwendingen steeds beter worden achterhaald, wat onder meer blijkt uit een forse toename van geweldsaanwendingen tegen goederen. Dit verklaart tevens de relatieve daling van het aantal geweldsregistraties, aangezien dergelijke meldingen veelal leiden tot een geweldsmutatie. De toename van het aantal geweldsaanwendingen door de politie betreft derhalve deels een registratie-effect, waarbij geweldsaanwendingen meer zichtbaar zijn geworden.

6. Dienst speciale interventies (DSI)

De Dienst Speciale Interventies heeft een bijzondere taakstelling binnen de politieorganisatie waaruit voortvloeit dat de dienst beschikking heeft over aanvullende middelen en bevoegdheden voor het aanwenden van geweld. Wanneer sprake is van een inzet van de DSI worden in veel gevallen geweldsaanwendingen toegepast door meerdere personen, waardoor deze niet goed te vergelijken zijn met de verantwoording zoals die voor de rest van de politie wordt uitgevoerd. De aard van de taakstelling maakt ook dat de DSI in absolute zin meer geweldsregistraties heeft die beoordeeld worden. Deze dienen echter in verhouding te worden gezien tot het totaal aantal inzetten van de dienst.

Tabel 13: Inzetten DSI en gebruik geweldmiddelen

	2021	2022	2023
Aantal inzetten met 1 of meerdere personen			
Totaal aantal inzetten	1796	1726	1926
Aantal inzetten met gebruik van geweld	774	676	841
Vuurwapen			
Aantal inzetten richten en gericht houden vuurwapen	612	509	669
Richten, gericht houden en gebruiken (totaal), waarvan:	2	14	11
- Bean bag (less lethal)	2	11	8
- Geweld tegen goed	0	1	2
- Ongewilde schoten	0	1	0
- Waarschuwingsschoten	0	1	1
Stroomstootwapen			
Aantal inzetten met stroomstootwapen schietmodus	21	10	7
Aantal inzetten met stroomstootwapen stunmodus	2	1	1
Totaal aantal inzetten met stroomstootwapen	23	11	8
Fysiek geweld			
Aantal inzetten met fysieke aanhoudingen, naast gebruik vuurwapen (reeds opgenomen bij inzet met vuurwapen)	33	19	21
Aantal inzetten met fysieke aanhoudingen, waarbij geen vuurwapen is ingezet	137	141	152
Totaal aantal inzetten met fysieke aanhoudingen	170	160	173

	2021	2022	2023
Aantal inzetten met 1 of meerdere personen			
Politiehond			
Aantal inzetten waarbij AOT-hond, naast gebruik vuurwapen, daadwerkelijk is ingezet (reeds opgenomen bij inzet met vuurwapen)	0	2	2
Aantal inzetten waarbij AOT-hond daadwerkelijk is ingezet	0	1	1
<i>Totaal aantal inzetten met AOT-hond</i>	0	3	3

Aantal gebruik vuurwapen per individu			
Aantal wapens gericht en gericht gehouden	867	675	507

Beoordeling geweld			
Aantal zaken beoordeeld	869	695	525
Beoordeling professioneel	869	695	524
Beoordeling niet professioneel	0	0	1

Ter toelichting

- Het komt voor dat tijdens een inzet meerdere vuurwapens worden gericht op een verdachte. Dit verklaart waarom het aantal maal dat een wapen gericht is gehouden hoger ligt dan het aantal inzetten waarbij een vuurwapen is gebruikt. Bij inzetprocedures van DSI is het ter hand nemen van een vuurwapen en het richten van dit vuurwapen op de verdachte ter aanhouding onderdeel van de operatie. Formeel gezien is dit een geweldsaanwending die als registratie beoordeeld zou moeten worden. Dit levert een onevenredige administratieve druk op wanneer een inzet zonder verdere geweldstoepassingen is verlopen. Omdat voorafgaand aan een inzet van de DSI toestemming wordt gevraagd aan het bevoegd gezag, waarbij een plan van inzet wordt besproken, heeft de Korpsleiding voor deze situaties een verkorte beoordelingsprocedure vastgesteld. Wanneer tijdens een inzet van de DSI slechts sprake is van het richten en gericht houden van een vuurwapen conform het (vooraf met het bevoegd gezag afgestemde) plan van inzet, waarbij geen sprake is van andere geweldsaanwendingen die een registratie rechtvaardigen, wordt de geweldsaanwending in casu als registratie via een verkorte procedure door de politiechef beoordeeld zonder tussenkomst van een sectorhoofd en Commissie Geweldsaanwending. Hierbij worden alle daadwerkelijk gerichte vuurlijnen beoordeeld. Onder het richten, gericht houden en gebruiken wordt verstaan dat een vuurwapen daadwerkelijk wordt afgedrukt. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen inzet tegen personen of goederen. Ook de inzet van less lethal bean bags en waarschuwingsschoten worden hieronder geschaard.
- Het stroomstootwapen is in 2021 tweemaal en in 2022 en 2023 éénmaal gebruikt met de schokmodus. In alle gevallen ging het om de inzet bij een verward persoon, waarbij de omstandigheden dusdanig waren dat potentieel levensbedreigend gevaar afgewend diende te worden.

7. Buitengewoon opsporingsambtenaren

Hoewel externe buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) acteren onder verantwoordelijkheid en gezag van verschillende werkgevers (bijv. de vervoersbedrijven), melden zij hun geweldsaanwendingen bij de politie. Praktisch gebeurt dit in de eenheid die uitvoering geeft aan die toezichtstaak van de korpschef. Voor de NS¹⁸ bijvoorbeeld is dat de Landelijke Eenheid (dit volgens interne werkafspraken die per 1 juli 2020 formeel gelden); voor gemeentelijke boa's is dat de regionale eenheid waaronder de gemeente valt.

¹⁸ De Boa's van de Nederlandse Spoorwegen registreren volgens een eigen systeem.

Beoordeling van deze geweldsaanwendingen wordt, als onderdeel van de zgn. Korpscheftaken, gedaan door de politie; de afhandeling en wijze van leren hiervan is aan de eigen werkgever. De toetsing vindt plaats door de hovj aan de hand van de criteria van het wettelijk kader en van vakmanschap (zie voor een stroomschema en het kader bijlage 3 en 4) en in geval van een registratie leidt een beoordeling vervolgens tot de vaststelling of er sprake is van professioneel of niet-professioneel handelen.

In 2023 was sprake van een 2.427 incidenten waarbij door boa's geweld is aangewend. Het grootste aandeel daarvan (1.820) heeft plaatsgevonden bij de NS over overige partijen (met name regionale vervoerders). In ca. 79% van de situaties waarin een geweldsregistratie is opgemaakt, heeft de politiechef geoordeeld dat het professioneel was; in 21% was het niet professioneel.

Voor een nadere toelichting op de cijfers over 2023 en de ontwikkelingen daarin, wordt verwezen naar bijlage 5.

8. Beoordeling geweldsregistratie

8.1 Advisering door het sectorhoofd

Nadat een geweldsregistratie is opgemaakt, adviseert het sectorhoofd de politiechef. In zijn advies toetst hij het handelen aan de hand van onderstaande criteria:

- **Wettelijk kader**
 - Rechtmatig gehandeld
 - Doel rechtvaardigt toegepaste geweld
 - Vooraf gewaarschuwd
 - Subsidiair
 - Proportioneel
 - Afgifte gewelddoel, training ambtenaar, toepassing geweld cf. regelgeving (m.n. Ambtsinstructie)
- **Vakmanschap t.a.v. optreden**
 - Respectvol
 - Voorspelbaar en betrouwbaar
 - De-escalerend
 - Zorgvuldig
 - Moedig, maar niet overmoedig

De toetsing aan de hand van bovenstaande criteria door het sectorhoofd leidt tot een advies aan de politiechef hoe het aangewende geweld te beoordelen.

8.2 Advisering door commissie geweldsaanwending

Nadat het sectorhoofd advies heeft uitgebracht wordt de commissie geweldsaanwending om advies gevraagd. Bij elke eenheid is een commissie geweldsaanwending ingesteld als onderdeel van het beoordelingsproces door de politiechef. De commissie behandelt de geweldsregistraties en kent daarin een drietal werkwijzen:

- een voorzittersadvies. De voorzitter adviseert aangaande de geweldsaanwending, daarin bijgestaan door de secretaris, zonder de overige commissieleden te raadplegen.
- een commissieadvies na schriftelijke raadpleging. De secretaris maakt, indien gewenst in overleg met de voorzitter, een conceptadvies op en legt dit, met de beschikbare stukken, voor aan de commissieleden, die daarop schriftelijk reageren. Dit advies dient door minimaal 5 leden, waaronder in ieder geval het lid dat niet is aangesteld als ambtenaar van politie (vanuit burgerperspectief toetsend), tot stand te komen.
- een commissieadvies na mondeling overleg.

De commissie toetst de geweldsaanwending aan dezelfde criteria als het sectorhoofd (zie par. 3.4). Vervolgens stelt de commissie een advies op aan de politiechef over de geweldsaanwending en hoe deze te beoordelen. Zo nodig bevat het advies aanbevelingen op thema's als:

- reactie naar burger
- versterking kennis/vaardigheden individueel/collectief (team-eenheid-korps)
- lering trekken uit (w.o. aanpassen beleid of mogelijk wet-/regelgeving)
- in- en externe communicatie
- anders

Het landelijke programmateam Stelsel Geweldsaanwending houdt periodiek landelijk overleg met de voorzitters en secretarissen en houdt jaarlijks themadagen waarbij aandachtspunten n.a.v. casuïstiek worden besproken. Dit ter bevordering van de kwaliteit en uniformiteit van hun werkzaamheden.

In 2023 zijn vertegenwoordigers van het programmateam Stelsel Geweldsaanwending op bezoek geweest bij de commissies geweldsaanwending van de eenheden om als toeschouwer een commissievergadering bij te wonen en van hen te leren. Daarnaast was er ruimte om te praten over het proces van afhandeling, dit om het proces verder te optimaliseren.

8.3 Beoordeling door politiechef

Rekening houdend met de adviezen van het sectorhoofd en de commissie beoordeelt de politiechef (PC) of de geweldsaanwending voldoet aan het wettelijk kader en eisen van vakmanschap en daarmee of de geweldsaanwending al dan niet professioneel is geweest.

Tabel 14: Overzicht beoordeling politiechef inzake geweldsaanwendingen over 2023¹⁹

Eenheid	Aantal incidenten	Aantal geweldsregistraties	Totaal aantal te beoordelen geweldsregistraties	Totaal aantal beoordeelde geweldsregistraties	Aantal oordelen PC professioneel	Aantal oordelen PC niet professioneel	Aantal nog te beoordelen geweldsregistraties
Eenheid Noord-Nederland	1.797	286	404	366	342	24	38
Eenheid Oost-Nederland	3.170	269	261	220	193	27	41
Eenheid Midden-Nederland	2.155	196	160	133	107	26	27
Eenheid Noord-Holland	1.377	138	237	126	100	26	111
Eenheid Amsterdam	2.876	135	183	124	85	39	59
Eenheid Den Haag	3.378	262	297	256	200	56	41
Eenheid Rotterdam	1.951	505	687	515	439	76	172
Eenheid Zeeland-West-Brabant	1.480	137	137	78	52	24	59
Eenheid Oost-Brabant	2.106	152	184	165	149	16	19
Eenheid Limburg	1.734	114	133	101	81	18	32
Landelijke Eenheid	413	103	135	107	96	11	28
Ondersteunende Dienst Politieacademie	10						
Politiedienstencentrum	5						
Staf Korpsleiding	2						
Totaal	22.454	2.297	2.818	2.191	1.844	343	627

Ter toelichting:

- De bovenstaande tabel geeft aan het aantal politieambtenaren wiens geweldsaanwending door de politiechef is beoordeeld en wat het oordeel was.

¹⁹ Het verschil in aantal geweldsregistraties en te beoordelen geweldsregistraties binnen de eenheid Noord-Nederland heeft betrekking op gebruik van het vuurwapen voor afschot van wilde en overige dieren. Eenheid Oost-Nederland kent eenzelfde situatie en hanteert daarvoor een verkorte procedure voor afhandeling (sectorhoofd in plaats van politiechef). Noord-Nederland zal die procedure ook vanaf 2024 gaan hanteren.

- De cijfers hebben betrekking op beoordeling door de politiechef van geweldsaanwendingen van politieambtenaren die onder zijn verantwoordelijkheid vallen. De peildatum van deze cijfers is 31 december 2023.
- Onderdeel van deze opgave is een overloop van zaken uit 2022 (zoals dat straks ook zal gelden voor zaken uit 2023 die voor wat betreft de beoordeling overlopen naar 2024). Dat maakt dat er een verschil zit tussen het aantal geweldsregistraties (zoals in tabel 2 opgenomen) en het bovenstaande aantal te beoordelen geweldsregistraties. Bovendien is een deel van de zaken nog in behandeling (die vervolgens weer terugkomen in de rapportage over 2024).
- Het aantal te beoordelen geweldsregistraties telt in een aantal eenheden niet op tot wat uiteindelijk is beoordeeld of nog moet worden beoordeeld (in totaal 4, 2 bij 2 eenheden). Dat vindt zijn oorzaak in het feit dat informatie ontbrak over de feiten en omstandigheden waaronder het geweld was aangewend. De commissie geweldscommissie adviseerde om die reden dat geen oordeel kon worden gegeven; de politiechef heeft dat overgenomen. Dit feit is overigens wel teruggegeven aan de desbetreffende politieambtenaar en zijn/haar leidinggevende.
- De verklaring van het hoge aantal nog te beoordelen geweldsregistraties is gelegen in o.a. het feit dat er soms meer tijd nodig is voor de beoordeling, capaciteitsgebrek bijvoorbeeld als gevolg van uitval door ziekte, nadere vragen vanuit de commissie die extra tijd kosten. De doorlooptijd raakt aan de eerdere constatering van het KMTO en in het onderzoek van professor Adang dat de doorlooptijd moet worden verbeterd. Het is daarom ook een doelstelling van het programma Stelsel Geweldsaanwending.

Tabel 15: Ontwikkeling beoordelingen geweldsregistraties over 2021-2023

Voor de leesbaarheid is deze tabel opgenomen in bijlage 2

Kijkend naar de ontwikkelingen van de cijfers, zien we t.o.v. 2022 in 2023, bij een stijging van het aantal incidenten en mutaties, een gelijkblijvend aantal geweldsregistraties en tegelijkertijd een daling van het aantal geweldsaanwendingen dat als professioneel wordt beoordeeld. (86,8% in 2022 en 84,2% in 2023). De stijging van het aantal mutaties kan deels worden verklaard doordat de stelselherziening heeft geleid tot een gestroomlijnder proces waardoor meldingen van geweld beter worden herkend én ingevoerd in het systeem. Dat het percentage geweldsregistraties daardoor kleiner wordt en het aandeel niet-professioneel procentueel groeit is een logisch gevolg van deze beweging.

9. VIK

9.1 Cijfers 2023

Een incident waarbij geweld is aangewend door een politieambtenaar, kan leiden tot:

- Klachten²⁰ van burgers over optreden
- Strafrechtelijk onderzoek door Rijksrecherche of VIK i.o.v. OM
 - naar aanleiding van een kennisgeving van politie aan OM o.g.v. de Ambtsinstructie. Sinds 1 juli 2022 kan niet alleen een regulier opsporingsonderzoek maar ook een feitenonderzoek (511a Strafvordering) worden ingesteld.
 - naar aanleiding van een aangifte, of
 - ambtshalve.
- Oriënterend onderzoek in opdracht van het bevoegd gezag.

²⁰ Ten aanzien van klachten geldt dat wordt uitgegaan van de gegevens zoals ingevuld door klachtbehandelaren. Uit analyse bleek dat niet altijd correct geregistreerd wordt. De kwaliteit van deze registratie is verbeterd. Onderdeel daarvan is het beter invullen van de klachtrubriek. Vorig jaar was 12% van de in de eerste of tweede fase afgehandelde klachten niet voorzien van een klachtrubriek. Voor 2022 was dit percentage 6% van het in totaal 9031 afgehandelde klachten door de politie. Het is onbekend hoeveel van deze 535 klachten betrekking hadden op geweld.

- Disciplinair onderzoek in opdracht van het bevoegd gezag.

Tabel 16: Overzicht onderzoeken en maatregelen door VIK en/of OM n.a.v. geweldsaanwendingen over 2023

Eenheid	disciplinaire onderzoek naar geweldsaanwending	disciplinaire maatregel n.a.v. disciplinair onderzoek naar geweldsaanwending	Geweldsaanwending die strafrechtelijk worden onderzocht		feitenonderzoek (511a Sv)	geen vervolging door OM	nog in onderzoek bij OM	Strafrechtelijk onderzoek geleid tot vervolging	Strafrechtelijk onderzoek geleid tot veroordeling
			n.a.v. aangiften	ambts-halve					
Eenheid Noord-Nederland	1	0	18	0	7	3	3	0	0
Eenheid Oost-Nederland	2	1	0	1	1	0	0	0	0
Eenheid Midden-Nederland	1	2	16	0	2	12	4	0	0
Eenheid Noord-Holland	1	1	15	1	14	4	6	2	0
Eenheid Amsterdam	0	0	10	0	10	10	4	0	0
Eenheid Den Haag	6	2	35	4	1	18	13	0	1
Eenheid Rotterdam	1	1	69	0	9	7	26	0	0
Eenheid Zeeland-West-Brabant	3	0	4	0	22	16	10	0	0
Eenheid Oost-Brabant	5	0	16	0	5	14	2	0	0
Eenheid Limburg	2	0	15	0	1	9	6	0	0
Landelijke Eenheid	2	2	7	1	0	7	1	0	0
Totaal	24	9	205	7	72	100	75	2	1

Ter toelichting:

- Het onderzoek naar de aangiften betreft het aantal politieambtenaren, niet het aantal unieke incidenten.
- Op 1 juli 2022 is de Wet geweldsaanwending opsporingsambtenaar in werking getreden. Deze wet maakt het onder meer mogelijk dat de officier van justitie, n.a.v. een geweldsaanwending, een feitenonderzoek naar geweldsaanwending (511a Sv.) kan bevelen. Dit onderzoek is gericht op de beoordeling of het geweld is gebruikt overeenkomstig de gewelddinstructie. Een dergelijk feitenonderzoek wordt, afhankelijk van de ernst van het geweld, verricht door de Rijksrecherche of het VIK. Uit de jaarcijfers van de eenheden blijkt dat er verschillen zijn in het aantal feitenonderzoeken. Dit verschil is binnen het Openbaar Ministerie ook opgemerkt. Het betreft nieuwe wetgeving en een nieuw soort onderzoek. Momenteel wordt samen met het OM onderzocht wat de reden voor deze verschillen kan zijn.
- Maatregelen n.a.v. disciplinaire onderzoeken.

Tabel 17: Overzicht maatregelen in 2023 n.a.v. x disciplinaire onderzoeken

Maatregel	Aantal
Schriftelijke berisping	5
Inhouden verlof	3
Inhouding salaris	1
Voorwaardelijk ontslag	1
Onvoorwaardelijk ontslag	1
Totaal	11

Ter toelichting:

Het bovenstaande gaat over zaken waarvan het besluit in 2023 is uitgereikt, m.a.w. het kan zijn dat de gedraging voor 2022 heeft plaatsgevonden of dat het disciplinair rapport in 2022 is afgerond. En verder betreft het zaken waarin één integriteitsschending (lees de 1e verweten gedraging) geweld betreft. Het kan dus zijn dat er meerdere gedragingen zijn die tezamen leiden tot de opgelegde straf.

- Rapportage over de onderzoeken die zijn gestart en afgerond of nog lopende zijn bij de Rijksrecherche is een verantwoordelijkheid die bij de Rijksrecherche ligt. Om die reden is dat niet in deze tabel opgenomen.

- De cijfers uit deze tabel kunnen deels een ander beeld geven dan bij de eenheid beschikbaar is. Dit vindt zijn oorzaak in het gehanteerde systeem Delta. Delta kent technische beperkingen en op korte termijn is er nog geen zicht op een nieuw systeem. Door de Afdeling Integriteit wordt er het komende jaar aan de hand van de mogelijkheden van Delta actief gewerkt aan het creëren van een dashboard waardoor data uit Delta eenvoudiger te krijgen is. Maar op korte termijn is dit nog niet te verwachten en moeten de eenheden nog in hun eigen informatiebehoefte voorzien.

Tabel 18: Overzicht over 2023 inzet geweldmiddelen door een betrokkene en het aantal afgehandelde klachten of onderzoeken die als gevolg daarvan bij c.q. met medewerking van VIK lopen

Geweldmiddelen	Afgehandelde Klachten
Diensthond	10
Fysiek met als subcategorieën	574
- Fysiek	296
- Fysiek geweld – duwen	85
- Fysiek geweld – naar de grond	70
- Fysiek geweld – fixatie van het hoofd	7
- Fysiek geweld – schildprocedure	3
- Fysiek geweld – schoppen	24
- Fysiek geweld – slaan	104
Handboeien met als subcategorieën	63
- Handboeien	34
- Handboeien – niet locken	0
- Handboeien – te strak	30
Pepperspray	13
Stroomstootwapen	21
Vuurwapen	8
Wapenstok	54
Totaal	692

Ter toelichting²¹:

- Een klacht kan betrekking hebben op meerdere vormen van geweldsaanwendungen (bijvoorbeeld zowel op slaan als duwen). Hierdoor kunnen de afzonderlijke aantallen opgeteld hoger uitvallen dan de (sub)totalen. Bij de totalen wordt namelijk ont dubbeld, en dus het aantal unieke klachten geteld.
- De zogenaamde “fixatie van het hoofd” is één van de controletechnieken die wordt aangeleerd in de lessen in het kader van de RTGP en van de jaarlijkse, door de politieambtenaren af te leggen, toets AZV (aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden) binnen de RTGP.
- Onder schildprocedure wordt verstaan een procedure waarbij alleen daartoe geoefende politieambtenaren zich door middel van schilden afschermen van een persoon. Ze kunnen de persoon vervolgens op een veilige manier klemzetten en aanhouden. Door de inzet van de schilden kan de persoon zich niet goed bewegen en ook niet uithalen met bijvoorbeeld een mes. De schildprocedure wordt toegepast als de kans groot is dat bij een (reguliere) aanhouding de persoon zelf, omstanders en/of politiemensen gewond raken.

²¹ Voor de tabellen 14 t/m 18 is als peildatum 17 januari 2023 gehanteerd.

9.2 Vergelijking cijfers 2020-2023

Tabel 19: Ontwikkeling totaal aantal ontvangen klachten over 2020-2023

Eenheid	2020	2021	2022	2023
Eenheid Noord-Nederland	55	62	88	52
Eenheid Oost-Nederland	69	91	79	58
Eenheid Midden-Nederland	74	82	73	91
Eenheid Noord-Holland	38	35	33	53
Eenheid Amsterdam	62	71	93	56
Eenheid Den Haag	56	60	119	77
Eenheid Rotterdam	132	166	127	156
Eenheid Zeeland-West-Brabant	53	63	53	64
Eenheid Oost-Brabant	48	49	59	77
Eenheid Limburg	39	27	31	55
Landelijke eenheid	15	20	28	15
Ondersteunende dienst Politieacademie		0	1	0
Staf korpsleiding		1	0	0
Politiedienstencentrum		0	3	0
Totaal	641	727	787	754

Tabel 20: Ontwikkeling totaal aantal afgehandelde klachten naar middel over 2020-2023

Middel	2020	2021	2022	2023
Diensthond	15	16	16	10
- Diensthond	15	16	16	10
Fysiek	546	613	606	574
- Fysiek	303	330	307	296
- Fysiek geweld, duwen	81	94	83	85
- Fysiek geweld, naar de grond	59	51	42	70
- Fysiek geweld, fixatie van het hoofd	11	7	8	7
- Fysiek, schildprocedure			3	3
- Fysiek geweld, schoppen	26	11	18	24
- Fysiek geweld, slaan	102	142	166	104
Handboeien	81	86	62	63
- Handboeien	46	50	37	34
- Handboeien, niet locken			0	0
- Handboeien, te strak	37	36	26	30
Pepperspray	16	9	13	13
- Pepperspray	16	9	13	13
Stroomstootwapen			22	21
- Stroomstootwapen			22	21
Vuurwapen	21	22	12	8
- Vuurwapen	21	22	12	8
Wapenstok	11	15	48	54
- Wapenstok	11	15	48	54
Totaal	633	718	720	692

Tabel 21: Aantal afgehandelde klachten per fase over de periode 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Aannemen fase	69	54	43	48
Eerste fase	533	633	666	634
Tweede fase	31	31	11	10
Totaal	633	718	720	692

Tabel 22: Resultaten afgehandelde klachten tweede fase over de periode 2020-2023²²

	2020	2021	2022	2023
Geen oordeel	1	2	0	1
Geen standpunt	2	2	1	0
Gegronnd	6	7	0	2
Niet van toepassing	1		1	1
Ongegrond	20	18	3	7
Onterecht	2	1	6	1
Terecht	1	0	1	0
Totaal	31	31	11	10

Ter toelichting op tabel 123 en 24:

- De aannemen fase is de fase waarin de ontvankelijkheid van de klacht wordt vastgesteld.
- De eerste fase, ook wel de bemiddelingsfase genoemd, is de fase waarin de politie er met de klager samen probeert uit te komen. Als in deze fase sprake is van een samenloop met andere procedures (denk bijv. aan aangifte) kan de klachtbehandeling (al dan niet tijdelijk) worden gestopt.
- De tweede fase is de fase dat de klager niet tevreden is met de uitkomst van de eerste fase en een oordeel vraagt van de politiechef, die daarvoor een advies vraagt aan de onafhankelijke klachtencommissie. De burgemeester en de hoofdofficier worden ook gevraagd om advies.

10. Onderzoek

10.1 Nadere duiding GDPA-cijfers

Eind 2023 is gestart met een onderzoek t.b.v. de nadere duiding van de verschillen in GDPA-cijfers tussen de eenheden. Het eerste deel van het onderzoek is kwantitatief van aard. De centrale vraag hierin is hoe we de jaarcijfers uit de GDPA-rapportage beter kunnen duiden en of deze duiding, in de vorm van een te ontwikkelen monitor, ook (deels) voor de rapportages van de komende jaren kan worden gebruikt. Daarbij worden de volgende sub vragen gehanteerd:

- Hoe kunnen we de verschillen in cijfers van geweldsaanwendungen tussen de eenheden van de grote steden verklaren? Onder meer de verschillen in aantal geweldsaanwendungen, aantal incidenten, aantallen beoordelingen professioneel/niet-professioneel, etc.
- Welke variabelen spelen in een rol in de jaarcijfers van geweldsaanwendungen en kunnen we deze variabelen verder groeperen in bijvoorbeeld interne en externe variabelen en onafhankelijke en afhankelijke variabelen?
- Welke variabelen kunnen we identificeren die in de toekomst mogelijk van invloed op de jaarcijfers kunnen zijn en welke daarvan kunnen/willen we als organisatie beïnvloeden/verbeteren om zowel tot betere duiding van de cijfers te komen, betrouwbaardere cijfers te publiceren en nog meer te leren van geweld.
- Welke algemene ontwikkelingen met betrekking tot geweldsaanwendungen t/m 2022 kunnen we duiden?
- Welke rol speelt de categorie 'anders' in de jaarcijfers, kunnen we deze categorie betere duiding geven en moeten hierin nog andere stappen gezet worden binnen het stelsel geweldsaanwendung?
- Is er een significante relatie tussen de GDPA en GTPA-jaarcijfers en zo ja, hoe kan deze relatie worden geduid?

Het resultaat van dit onderzoek wordt separaat gepubliceerd.

²² Een klacht kan uit verschillende onderdelen bestaan, en daardoor meerdere resultaten kennen. De aantallen per resultaat tellen daarom niet altijd op tot het totaal. Normaliter zijn bij de tweede fase de resultaten gegrond, ongegrond en geen oordeel mogelijk. Zoals te zien in de tabel zijn er echter ook resultaten geregistreerd die passen bij de eerdere fasen. De werkgroep registratie en monitoring zet zich in om de transparantie evenals de kwaliteit van registraties te verbeteren.

Dit kwantitatieve onderzoek wordt gevolgd door een vervolgonderzoek in 2024 dat meer kwalitatief van aard is. De opdrachtformulering wordt nog bepaald, mede gebaseerd op de resultaten van het kwantitatieve onderzoek. In elk geval zal hiervan onderdeel worden de nadere analyse op de toename in het aantal incidenten terwijl het aantal geweldsregistraties afneemt en de beoordelingen van de geweldsaanwendingen als professioneel een dalende trend laat zien. Daarnaast zal ook in deze 2^e fase in elk geval het gebruik van het vuurwapen nader worden geanalyseerd; met name het gericht houden laat een dalende trend zien en de vraag is wat daarvan de oorzaak is.

10.2 Afgeronde onderzoeken

In de afgelopen periode is een aantal wetenschappelijke onderzoeken verschenen dat betrekking heeft op geweldsaanwendingen door de politie. Hieronder wordt daarvan een korte weergave gegeven.

- Promotieonderzoek 'Being in control, policing bodies, emotions and violence' door Laura Keesman. Dit onderzoek gaat enerzijds heel concreet over uitvoerend politieoptreden, anderzijds wordt politieoptreden in een bredere maatschappelijke context en debat geplaatst. Zij doet suggesties op het gebruik van videobeelden om te gebruiken bij training en leren van geweld. Deze aanbeveling past in de doelstelling om ons verder te bekwamen in het leren van geweld en past daarnaast ook in de huidige samenleving waarin video-opnames van zowel politie als burgers een steeds grotere rol spelen. Verder geeft zij een vernieuwende blik op hoe we kunnen kijken naar ons handelen en het begrip van 'in controle zijn' binnen onze politieorganisatie. Zij neemt in haar onderzoek ook de interactie mee die verschillende perspectieven hebben op de burger en zijn ervaringen met de politie.
- Onderzoek TNO-literatuurscan: leren in netwerken en communities bij defensie (2023). In dit onderzoek zijn de mogelijkheden en werking van communities onderzocht door middel van literatuuronderzoek. Binnen het programma stelsel geweldsaanwending zijn wij voornemens in 2024 te starten met een community GDPA en hebben we de resultaten van dit onderzoek vertaald naar praktische handvatten ten behoeve van het opzetten van een dergelijke community.
- Onderzoek 'Less lethal weapons'. Dit onderzoek, uitgevoerd door Jaap Timmer en Henk Ferwerda, richt zich op mogelijke aanvullende (geweld)middelen voor de Mobiele Eenheid. Aanleiding voor het onderzoek zijn de recent uit de hand gelopen demonstraties zoals die op 19 november 2021 in Rotterdam. De focus van het onderzoek ligt op een aantal actuele zaken zoals de polarisatie in de maatschappij, de georganiseerdheid van gewelddadige demonstranten, de mate van geweld dat wordt gebruikt richting de politie (bijv. het gooien van extreem zwaar illegaal vuurwerk) en de werking van social media. De kernvraag is: 'Zijn de omstandigheden waarin we werken de afgelopen jaren veranderd? En hebben we aanvullende middelen nodig om die omstandigheden veilig het hoofd te bieden?' Het toevoegen van geweldmiddelen moet altijd zeer zorgvuldig worden gewogen.

11. Communicatie

11.1 Communicatiestrategie

Op basis van een landelijke communicatiestrategie draagt communicatie bij aan het leren en beter verantwoorden van geweld. Doel hiervan is om het vertrouwen in de uitvoering van de geweldsbevoegdheid te behouden en waar mogelijk te vergroten. Intern is de communicatie gericht op het geven van veiligheid, erkenning en vertrouwen aan politieambtenaren en draagt communicatie bij aan het lerend vermogen. Extern is het van groot belang om onze geweldsbevoegdheid proactief te verantwoorden. Openheid en transparantie zijn leidend hierin. Onderdeel van de communicatiestrategie is proactieve communicatie over geweldsbevoegdheid. Daartoe zijn o.a. de volgende acties uitgezet:

- Mediamomenten bij diverse trainingen, medewerking aan verzoeken van Youtubers en diverse werkbezoeken;
- Updaten van gerelateerde themapagina's politie.nl op inhoud en vindbaarheid;

- Regelmatig content over de geweldsbevoegdheid op landelijke en regionale social mediakanalen van de politie;
- Het open en transparant delen van relevante rapportages (zoals deze analyse) op politie.nl, waar mogelijk inclusief duiding;
- Een interne serie artikelen over hoe de politie invulling geeft aan het leren van geweld;
- De alleen voor interne politieambtenaren te gebruiken intranetpagina Geweldstoepassing waar alle informatie te vinden is over de geweldsbevoegdheid van politieambtenaren en over het verantwoord, beoordelen en leren van geweld; De e-learning over de vernieuwde wet- en regelgeving (stelselherziening tranche II) blijft beschikbaar.

11.2 Thematische gesprekken en training

Tijdens de themadagen voor de commissies geweldsaanwending worden thema's aan de hand van casuïstiek besproken. Deze themadagen zijn één van de uitingsvormen van grote leercirkels. Deze dragen bij aan de programmadoelen 'leren van geweld' en 'transparanter verantwoord van geweld'. Thema's die eerder werden besproken: methode BTGV (benaderingstechniek gevaarlijke verdachte), inzet diensthonden, inzet dienstvoertuigen bij geweldsaanwendingen, geweld op last van de meerdere en het stroomstootwapen. In 2023 stond de themadag in het teken van intervisie. Voorzitters, secretarissen en IBT-deskundigen bespraken in gemengde samenstelling een aantal casussen zoals ze dat ook zouden doen binnen hun eigen commissie. Dit om inzicht te krijgen in elkaars werk- en zienswijze. Na afloop was de conclusie gerechtvaardigd dat de onderlinge verschillen minimaal zijn en de inhoudelijke adviseringen gelijk. Naast dit onderdeel werd ook opnieuw aandacht besteed aan het stroomstootwapen, in samenwerking met deskundigen van de PA en OBT. Dat is immers een relatief nieuw gewelddmiddel en daarom is het van belang om praktijkervaringen uit te wisselen om tot een gedeeld beeld te komen van de professionaliteit van de inzet daarvan.

In het afgelopen jaar is in alle eenheden aan de zogenaamde first responders extra uren training aangeboden hoe te handelen in situaties met extreem geweld. First responders zijn niet alleen politieambtenaren in de noodhulp, maar alle politieambtenaren die in een situatie van extreem geweld terecht kunnen komen. De training leert hoe je in complexe omstandigheden onder stress en tijdsdruk moet handelen bij bijvoorbeeld gijzelingen, schietincidenten, verwarde mensen met wapens of zelfs een aanslag.

11.3. Interne gesprekken

Op 24 maart en 5 april 2023 is in respectievelijk het BOO en het KMTO²³ gesproken over de GDPA-rapportage 2022. Deze gesprekken hebben tot de volgende inzichten geleid:

- Het aantal registraties stijgt. Los van het feit dat dit samenhangt met het stijgend aantal incidenten waarbij geweld gebruikt wordt, is de aanname dat ook steeds meer politieambtenaren bekend raken met de vernieuwde procedure om geweldsaanwendingen te melden. Om de kwaliteit van de registratie te borgen, heeft de hovj een belangrijke rol; blijvend investeren in kennis en kunde van de hovj's is daarom belangrijk.
- Er is sprake van een positieve lijn in toepassing van leercirkels om met elkaar het gesprek aan te gaan over de toepassing van het geweld. Een concreet effect daarvan is terug te zien in de daling van de inzetcijfers van de diensthond.
- De (toename van) personen met verward gedrag een mogelijke verklaring is van de toename van inzet van gewelddmiddelen.
- Er zorgen zijn over de verschillen tussen de eenheden die niet zondermeer te verklaren zijn. Dat geldt voor de verschillen in beoordelingen professioneel/niet professioneel, maar ook in het aantal

²³ BOO is het landelijk overleg van de hoofden operaties van de eenheden; KMTO is het landelijk overleg van de politiechefs en de korpsleiding

incidenten, geweldsaanwendingen, etc. Geconcludeerd wordt dat in 2023 nader (wetenschappelijk) onderzoek zal worden uitgevoerd om daar bij een volgende rapportage betere duiding aan te kunnen geven.

- Ook nu weer wordt geconstateerd dat de terminologie ‘professioneel/niet professioneel’ niet passend lijkt in dit kader en ook de doorlooptijden soms ongewenst lang zijn. Het roept een gevoel van bestraffing op, terwijl het juist en vooral gaat om met het elkaar willen leren van geweldsaanwendingen. Dat heeft geleid tot een aanpassing die per 2024 zal worden toegepast.

11.4 Verantwoorden en leren van geweld: de blik naar voren

Op 26 januari 2023 vond het congres ‘Verantwoorden en leren van geweld: de blik naar voren’ plaats, dat georganiseerd werd door het programmateam Stelsel Geweldsaanwending. Genodigden waren alle actoren (politieambtenaren uit de operationele dienst zoals hovj’s, teamchefs, sectorhoofden maar ook leden van de commissies geweldsaanwending, portefeuillehouders geweld en politiechefs) uit het interne proces van melden, registreren, beoordelen en leren van geweld, uit alle politie-eenheden. Het congres ving aan met een plenaire presentatie door prof. Otto Adang en Bas Mali over hun evaluatieonderzoek; daarna gingen de deelnemers uiteen voor diverse workshops die gingen over (verantwoorde en leren van) geweld. De workshops werden gegeven door meerdere politieambtenaren van onder andere OBT-IBT, de Politieacademie, HRM en operationele politieambtenaren. Tijdens dit congres werden door alle deelnemers inzichten opgedaan om verder te kunnen professionaliseren. De conclusies en aanbevelingen uit het evaluatierapport Tranche I en de oogst van dit congres zijn meegenomen in de verdere uitwerking van het programmaplan en de doorontwikkeling op het gebied van verantwoorden en leren van geweld.

12. Leerpunten

Zoals in de inleiding al aangegeven, is dit rapport (de cijfers en de duiding) vooral bedoeld ter ondersteuning voor het lerend vermogen van onze organisatie. Terugkijkend naar 2022 waren de leerpunten kort samengevat:

1. Als uitvloeisel van de ervaringen op de leerpunten over 2021 blijvende aandacht voor:
 - het registreren, transparante verantwoording en procesvoering.
 - waarschuwen bij inzet gewelddoel en meer specifiek het vuurwapen.
 - benutten van de (kleine en grote) leercirkels om te blijven leren.
2. Toepassing van de methode BTGV (benaderingstechniek gevaarlijke verdachte) en meer in het algemeen planbaar geweld. Het gaat daarbij om betere communicatie c.q. overleg vooraf, het maken van een plan van aanpak en het ruimer aandacht geven aan dit onderwerp in de IBT-trainingen.
3. De wisselwerking tussen het Operationeel Centrum en de politieambtenaar op straat. Aandachtspunten zijn o.a.: welke informatie wordt vanuit het OC meegegeven aan de politieambtenaar op straat en met welke ‘mindset’ gaat de politieambtenaar op de melding af? Welke eigen individuele verantwoordelijkheid neemt de politieambtenaar op straat gegeven de informatie die hij/zij krijgt van het OC?
4. Inzet van het stroomstootwapen dient plaats te vinden conform de instructie waarbij gebruik van de schokmodus wordt vermeden tenzij de situatie dat vereist.

Inzet op deze leerpunten heeft het volgende opgeleverd:

Ad 1: Dit leerpunt heeft ook in 2023 op allerlei manieren aandacht gekregen. Doordat in een eenheid een IBT-deskundige deelneemt in de commissie geweldsaanwending krijgen de besproken casussen vaak kort daarna al aandacht in de IBT (zoals bijvoorbeeld op het thema waarschuwen). Er vinden ook vak bijeenkomsten plaats met onder meer de hovj als doelgroep. Deze groep heeft een belangrijke rol als het gaat om de toetsing van het geweld dat is aangewend, maar ook de wijze en kwaliteit van de vastlegging in de systemen. Tot slot wordt blijvend ingezet op de leercirkels, waarbij bijvoorbeeld de rol

van de TC in de afgelopen periode bij een enkele eenheid is versterkt. Aandachtspunt is de inzet van de grote leercirkels.

Ad 2: Er is voorgaande jaren gebleken dat veel politiemedewerkers de BTGV automatisch koppelen aan het trekken en richten van het vuurwapen. Dit is niet terecht en niet zelden onrechtmatig.

In 2023 is er daarom vanuit het IBT/OBT tijdens de oefenmomenten meer aandacht besteed aan de BTGV in relatie tot het trekken en richten van het vuurwapen. Ook besteden de commissies daar aandacht aan in hun adviezen.

De verwachting is dat de standaardkoppeling van gebruik vuurwapen en BTGV hierdoor langzaam zal verdwijnen.

Ad 3: In het verlengde voor het bovenstaande is in het afgelopen jaar specifieke aandacht geweest op de communicatieve en adviserende rol van het OC. Ook vanuit de insteek dat het OC een inzetadvies geeft, maar de politieambtenaar op straat op grond van de context (waar van toepassing in afstemming met de officier van dienst) handelt. Beeld is dat op dit punt (in combinatie met punt 2, toepassing van de methode BTGV) blijvend aandacht nodig is.

Ad 4: Zoals al eerder aangegeven (zie toelichting bij tabel 4) is het gebruik in 2023 t.o.v. 2022 bijna gehalveerd. Daartoe is het afgelopen jaar o.a. ingezet op nabespreking en reflectie na inzet van het stroomstootwapen met de hovj, bespreken in geweldscommissie en in het opleiden en trainen van de bedienaars (zo is in de integrale beroepstraining in het afgelopen jaar alternatieven voor gebruik van de schokmodus uitgeleerd op basis van casuïstiek uit de praktijk). Ook heeft extra communicatie vanuit het land en via de OBT bijgedragen aan het verbeteren van het gebruik van het stroomstootwapen. In een aantal eenheden is ook specifiek aandacht gegeven aan het gebruik van het stroomstootwapen bij wegrennende verdachten.

Er is hiermee ook vanuit dit perspectief geïnvesteerd om te leren van situaties waarin de politie geweld aanwendt.

Daarnaast is in 2023 uitvoering gegeven aan het programmaplan 'Beter verantwoord en leren van geweld' d.d. 2 februari 2023 van het programmateam Stelsel Geweldsaanwending. Dat heeft ondermeer het volgende opgeleverd:

Beter Verantwoorden

- Docuflow, een nieuw archiverings- en zaak behandelstelsel ten behoeve van het GDPR-proces is per 1 januari 2024 live gegaan. In 2023 hebben de voorbereidingen plaatsgevonden en zijn alle eenheden getraind. Hiermee is ook de archivering op basis geldende (wettelijke) kaders en richtlijnen geborgd waardoor de politie o.a. verantwoording kan afleggen over zijn handelen naar politiek en burger.
- Er wordt in het programma kwaliteits-hovj meegewerkt aan de kwaliteitsverbetering van de rol van de hovj in het GDPR proces
- Deze jaarrapportage bevat een eerste kwantitatieve duiding van de cijfers over de periode 2019 tot en met de eerste helft van 2023

Leren

- In het afgelopen jaar heeft het programmateam de afzonderlijke commissies Geweldsaanwending ondersteund voor wat betreft moresprudentie, best practices, actueel houden van formats en kaders.
- In een congres en een themadag voor de commissies Geweldsaanwending zijn de commissies meegenomen op onderwerpen om hun kennis en kunde te versterken en door intervisie van elkaar te leren.
- Er is in samenwerking met de LE een start gemaakt met een landelijke kennisbank waarin de adviezen van sectorhoofden en commissies Geweldsaanwending, plus het oordeel pc wordt opgenomen. Ook zullen de uitspraken van de aangewezen (blauwe) Kamer een plek vinden.

Daarnaast zal Het handboek Geweldsaanwending en wet- en regelgeving vindbaar zijn voor iedereen in het korps.

- Communicatie: Overleg en afstemming met het OM en Rijksrecherche over tijdige en afgestemde communicatie in het kader van geweldsaanwendingen politie en Rijksrecherche onderzoeken.
- In het kader van 'De mens achter de professional' is bij meerder basisteams een introductie Barista gegeven. Barista geeft de teamchef (en OE met P-taak) inzicht in eventuele stapeling van ingrijpende incidenten waarmee onze politieambtenaren geconfronteerd worden. Daarmee is het een extra instrument voor de teamchef om in gesprek te gaan met de desbetreffende politieambtenaar.

Tegen de achtergrond van het voorgaande, zien we voor het komend jaar de volgende leerpunten:

1. Omdat het de kern is van kunnen blijven leren van de geweldsaanwending, blijft ook in 2024 aandacht gegeven worden aan:
 - het registreren, transparante verantwoording en procesvoering. Voor 2024 komt daarbij als extra aandachtspunt de wijze en kwaliteit van de vastlegging van de geweldsaanwending.
 - waarschuwen bij inzet geweldmiddel en meer specifiek het vuurwapen.
 - benutten van de (kleine en grote) leercirkels om te blijven leren.
2. Vanwege de centrale rol van de hovj's in dit proces én de voortdurende instroom van nieuwe hovj's zal in 2024 extra aandacht moeten worden geschonken aan deze doelgroep (zowel de nieuwe instroom als de zittende hovj's). Daarbij is het van belang niet alleen in te gaan op de technische kant maar ook het moreel kompas dat wordt gehanteerd. Zorgpunt hierbij is overigens wel de beschikbare opleidingscapaciteit bij de PA voor de opleiding van nieuwe hovj's.
3. De wijze waarop het OC de politieambtenaren op straat informeert en adviseert (bijv. bij toepassing van de methode BTGV) in relatie tot de politieambtenaar op straat die een eigen professionele afweging moet maken gegeven het advies én de context van het incident.
4. Een leerpunt dat niet direct uit de ervaringen van 2023 voortvloeit maar uit een externe ontwikkeling houdt verband met het Benelux-verdrag dat per 1 oktober 2023 van kracht is. Het verdrag kent veel afspraken over het optreden op elkaars grondgebied (i.c. door Nederlandse politieambtenaren in België en Luxemburg en vice versa) en zijn er bindende afspraken over het toepassen van geweld. Belangrijk is om t.a.v. de geweldsaanwending aan medewerkers van de regionale eenheden aan de zuidelijke grens van Nederland (en de LO/LX), goed uit te leren aan welke voorwaarden moet worden voldaan om in de rechtmatige uitoefening van hun bediening te kunnen blijven werken. Het toepassen van dwang en geweld is toegestaan, maar onder de voorwaarde dat dit redelijkerwijze nodig is voor de uitvoering van de politietaak. Geweldmiddelen mogen door Nederlandse politieambtenaren worden gebruikt in overeenstemming met de geweldsinstructie van België of Luxemburg. Zo is het gebruik van de handboeien, wapenstok, spray en inzet van de hond toegestaan. Het gebruik van het vuurwapen alleen in een noodweersituatie en is het gebruik van het SSW verboden. Ook het gebruik van het dienstvoertuig als geweldmiddel is niet toegestaan. Dit vraagt nadrukkelijk om instructie aan de Nederlandse politieambtenaren die in het kader van het verdrag grensoverschrijdend optreden. Zij moeten zich bewust zijn van de mogelijkheden en beperkingen in het gebruik van geweld in België of Luxemburg.

Deze landelijke leerpunten staan naast de specifieke leerpunten die eenheden voor zichzelf benoemd hebben.

Bijlagen

Bijlage 1: Definities

Term	Omschrijving
Betrokken politieambtenaar	Iedere unieke politieambtenaar die in een kalenderjaar één of meer keren geweld heeft aangewend in een incident.
Externe boa's	Externe buitengewoon opsporingsambtenaren die onder het gezag van verschillende werkgevers acteren (zoals vervoerbedrijven, gemeentes e.d.) en onder direct toezicht vallen van de korpschef. De korpschef beoordeelt ook de geweldsaanwending op professionaliteit.
Geweldsmutatie	Registratie van een geweldsaanwending waarin geen vuurwapen is gebruikt, geen sprake is van dood of letsel van meer dan geringe betekenis, dan wel niet naar het oordeel van de hulpofficier van justitie aanleiding bestaat de geweldsaanwending te registreren.
Geweldsregistratie	Registratie van een geweldsaanwending waarin een vuurwapen is gebruikt, sprake is van dood of letsel van meer dan geringe betekenis, dan wel naar het oordeel van de hulpofficier van justitie aanleiding bestaat de geweldsaanwending te registreren. Dit formulier moet volgens de aanwijzingen van de minister worden samengesteld (besluit geweldsregistratie).
Geweldsaanwending	Het gebruiken van geweld, waaronder mede wordt verstaan het gebruik van een gewelddmiddel. In verband met de melding op grond van artikel 17 valt het ter hand nemen van het vuurwapen eveneens onder het aanwenden van geweld tenzij het vuurwapen standaard in de hand of over de schouder wordt gedragen
Gewelddmiddel	De krachtens artikel 22 van de Politiewet 2012 toegelaten uitrusting en bewapening waarmee geweld kan worden uitgeoefend, en de door Onze Minister van Defensie ter beschikking gestelde uitrusting en bewapening waarmee geweld kan worden uitgeoefend in de uitvoering van de politietaken, bedoeld in de artikelen 4, 57, 58 en 59 van de Politiewet 2012, zoals het vuurwapen, wapenstok, etc.
IBT	Integrale Beroepsvaardigheids Training (IBT) is gericht op gevaar- en geweldbeheersing. De basis van IBT is de Regeling Toetsing Geweldbeheersing Politie/BOA's (RTGP/RTGB)

Term	Omschrijving
Incident	Een situatie waarin één of meerdere politieambtenaren betrokken zijn en één of meerdere keren geweld hebben aangewend.
Incident in groepsoptreden	Een incident waarbij in groepsverband, of op last van de meerdere (bijv. ME) geweld is gebruikt. Omdat door de omstandigheden niet te onderscheiden is door wie wordt dit als één incident gemeld met één geweldsaanwender en eventueel meerdere individuele middelen.
OBT	Operationele begeleiding & Training (OBT) staat voor het maximaal ondersteunen van politieambtenaren n het leren en ontwikkelen. De IBT is één van de onderdelen die ze daartoe uitvoeren.
Professioneel/Niet professioneel	Binaire beoordeling door de politiechef aan de hand van het wettelijk kader en de criteria van vakmanschap of er sprake is geweest van professioneel of niet professioneel handelen.
Wettelijk kader	Het wettelijk kader om het handelen te beoordelen kent de volgende criteria: Zie het kader.

Bijlage 2: Ontwikkelingen cijfers over periode 2020-2023

Tabel 9: Ontwikkeling totaal aantal ingezette middelen over 2020-2023

Geweldmiddelen	2020	2021	2022	2023	% 2020	% 2021	% 2022	% 2023
Fysiek geweld (zonder geweldsmiddelen)	18.604	20.064	22.401	23.393	57.9 %	56.6 %	55.5 %	56.4 %
Handboeien (als geweldsmiddel gebruikt)	1.217	1.219	1.198	1.052	3.8 %	3.4 %	3.0 %	2.5 %
Korte wapenstok	750	802	1.183	1.183	2.3 %	2.3 %	2.9 %	2.9 %
Lange wapenstok	265	545	534	485	0.8 %	1.5 %	1.3 %	1.2 %
Uitschuifbare wapenstok	1.211	1.042	1.574	1.607	3.8 %	2.9 %	3.9 %	3.9 %
Elektrische wapenstok	4	6	3	7	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Pepperspray	1.779	1.636	1.093	797	5.5 %	4.6 %	2.7 %	1.9 %
Stroomstootwapen	137	117	1.112	1.168	0.4 %	0.3 %	2.8 %	2.8 %
Diensthond	340	203	142	115	1.1 %	0.6 %	0.4 %	0.3 %
Inzet beredenen	9	38	46	30	0.0 %	0.1 %	0.1 %	0.1 %
Dienstvoertuig	286	277	330	389	0.9 %	0.8 %	0.8 %	0.9 %
CS-traangas	1	5	5	3	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Ter hand nemen vuurwapen	463	1.188	1.007	819	1.4 %	3.4 %	2.5 %	2.0 %
Vuurwapen	2.692	2.312	2.146	1.888	8.4 %	6.5 %	5.3 %	4.6 %
Anders (vrij tekstveld toelichting hOvJ)	4.071	4.933	5.859	6.637	12.7 %	13.9 %	14.5 %	16.0 %
Onbekend	1	0	0	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Beanbag	0	0	1	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Schild	101	294	266	298	0.3 %	0.8 %	0.7 %	0.7 %
Spuugmasker	222	744	999	1.180	0.7 %	2.1 %	2.5 %	2.8 %
Waterwerper	0	11	0	8	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Totaal	32.153	35.436	40.395	41.471	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabel 12: Ontwikkeling geweldsmutaties en – registraties en relatief aandeel geweldsregistraties over 2020-2023

Geweldsaanwendingen	2020		2021		2022		2023		2020	2021	2022	2023
	Geweldsmutatie	Geweldsregistratie	Geweldsmutatie	Geweldsregistratie	Geweldsmutatie	Geweldsregistratie	Geweldsmutatie	Geweldsregistratie	Relatief	Relatief	Relatief	Relatief
Eenheid Noord-Nederland	1.744	172	1.990	150	2.194	169	2.313	286	9.0 %	7.0 %	6.5 %	11.0 %
Eenheid Oost-Nederland	3.270	375	3.858	330	4.474	360	4.515	295	10.3 %	7.9 %	7.5 %	6.1 %
Eenheid Midden-Nederland	2.230	217	2.408	154	3.059	200	3.109	239	8.9 %	6.0 %	6.0 %	7.1 %
Eenheid Noord-Holland	1.425	173	1.680	122	1.992	125	1.973	138	10.8 %	6.8 %	5.9 %	6.5 %
Eenheid Amsterdam	3.339	275	3.587	289	3.785	181	4.339	201	7.6 %	7.5 %	4.0 %	4.4 %
Eenheid Den Haag	3.504	384	4.319	328	4.622	232	4.945	265	9.9 %	7.1 %	4.5 %	5.1 %
Eenheid Rotterdam	2.573	634	2.419	641	2.877	615	2.926	504	19.8 %	20.9 %	17.9 %	14.7 %
Eenheid Zeeland-West-Brabant	1.640	185	1.609	214	2.026	212	2.111	137	10.1 %	11.7 %	9.4 %	6.1 %
Eenheid Oost-Brabant	2.852	177	2.754	140	3.451	146	3.625	141	5.8 %	4.8 %	3.9 %	3.7 %
Eenheid Limburg	1.433	73	1.703	99	2.509	105	2.754	114	4.8 %	5.5 %	3.7 %	4.0 %
Landelijke Eenheid	368	76	514	102	488	101	496	99	17.1 %	16.6 %	17.0 %	16.6 %
Politiedienstencentrum	13	1	16	3	8	1	8	2	7.1 %	15.8 %	10.0 %	20.0 %
Ondersteunende Dienst Politieacademie	3	0	3	0	5	0	5	0	0.0 %	0.0 %	0.0 %	0.0 %
Staf Korpsleiding	1	0	0	0	1	1	2	0	0.0 %	0.0 %	50.0 %	0.0 %
Totaal	24.395	2.742	26.860	2.572	31.491	2.448	33.121	2.421	10.1 %	8.7 %	6.9 %	6.8 %

Tabel 15: Ontwikkeling beoordelingen geweldsregistraties over 2021-2023

eenheid	2021					2022					2023				
	Totaal aantal beoordeelde geweldsregistraties	Aantal oordelen PC professioneel	% professioneel	Aantal oordelen PC niet professioneel	% niet professioneel	Totaal aantal beoordeelde geweldsregistraties	Aantal oordelen PC professioneel	% professioneel	Aantal oordelen PC niet professioneel	% niet professioneel	Totaal aantal beoordeelde geweldsregistraties	Aantal oordelen PC professioneel	% professioneel	Aantal oordelen PC niet professioneel	% niet professioneel
Eenheid Noord-Nederland	81	81	100,0%	0	0,0%	23	19	82,6%	4	17,4%	366	342	93,4%	24	6,6%
Eenheid Oost-Nederland	342	322	94,2%	20	5,8%	349	327	93,7%	22	6,3%	220	193	87,7%	27	12,3%
Eenheid Midden-Nederland	160	144	90,0%	16	10,0%	65	57	87,7%	8	12,3%	133	107	80,5%	26	19,5%
Eenheid Noord-Holland	99	87	87,9%	12	12,1%	73	61	83,6%	12	16,4%	126	100	79,4%	26	20,6%
Eenheid Amsterdam	207	174	84,1%	33	15,9%	193	143	74,1%	50	25,9%	124	85	68,5%	39	31,5%
Eenheid Den Haag	413	332	80,4%	81	19,6%	311	231	74,3%	80	25,7%	256	200	78,1%	56	21,9%
Eenheid Rotterdam	567	531	93,7%	36	6,3%	429	397	92,5%	32	7,5%	515	439	85,2%	76	14,8%
Eenheid Zeeland-West-Brabant	128	110	85,9%	18	14,1%	157	139	88,5%	18	11,5%	78	52	66,7%	24	30,8%
Eenheid Oost-Brabant	94	91	96,8%	3	3,2%	210	199	94,8%	11	5,2%	165	149	90,3%	16	9,7%
Eenheid Limburg	61	56	91,8%	5	8,2%	87	70	80,5%	17	19,5%	101	81	80,2%	18	17,8%
Landelijke Eenheid	127	120	94,5%	7	5,5%	111	99	89,2%	12	10,8%	106	96	90,6%	11	10,4%
Totaal	2279	2048	89,9%	231	10,1%	2008	1742	86,8%	266	13,2%	2190	1844	84,2%	343	15,7%

Bijlage 3: Stroomschema geweldsaanwending – beoordelen en leren van geweld

9-03 / 01-07-2020

Bijlage 4: Criteria voor professionaliteit handelen

Wettelijk kader (art.7 politiewet, ambtsinstructie)	Vakmanschap
1. Rechtmatige uitoefening van je bediening.	1. Respectvol
2. Het doel rechtvaardigt het toegepaste geweld, mede gelet op de hieraan verbonden risico's en gevaren.	2. Voorspelbaar en Betrouwbaar
3. Aan het geweld is zo mogelijk een waarschuwing voorafgegaan.	3. De-escalerend
4. Subsidiariteit: het toegepaste geweld is het minst ingrijpende middel.	4. Zorgvuldig
5. Proportionaliteit: het toegepaste geweld staat in verhouding tot het beoogde doel.	5. Moedig, maar niet overmoedig
6. Het geweldsmiddel is afgegeven, de politieambtenaar is getraind in het toepassen van geweld en de Ambtsinstructie en Politiewet zijn nageleefd.	

Bijlage 5: Nadere duiding cijfers boa's

Tabel 23: Overzicht over 2023 van het aantal incidenten waarbij door externe boa's geweld is aangewend en beoordeeld door een politiechef

Eenheid	Totaal aantal incidenten	Aantal te beoordelen geregistreerde geweldsaanwendingen door <u>externe</u> Boa's	Aantal oordelen PC professioneel	Aantal oordelen PC niet professioneel	Aantal nog te beoordelen geweldsregistraties
Eenheid Noord-Nederland	42	0	0	0	0
Eenheid Oost-Nederland	32	0	0	0	0
Eenheid Midden-Nederland	37	64	42	17	5
Eenheid Noord-Holland	28	4	0	4	0
Eenheid Amsterdam	182	1	0	0	1
Eenheid Den Haag	102	2	0	2	0
Eenheid Rotterdam	69	14	1	10	3
Eenheid Zeeland-West-Brabant	50	2	0	1	1
Eenheid Oost-Brabant	51	107	106	1	
Eenheid Limburg	14	8	1	2	5
Landelijke Eenheid	1.820	4	0	3	1
Totaal	2.427	206	150	40	16

Ter toelichting:

- De opgave van bovenstaande cijfers is gebaseerd op de registratie van deze incidenten door de zogenaamde 'direct toezichthouder' bij elke eenheid. Het gaat hier om zowel geweldsmutaties als geweldsregistraties waarbij de presentatie in het aantal incidenten is waarbinnen het geweld is aangewend.
- In de praktijk blijkt dat naast de direct toezichthouder ook anderen soms dergelijke registraties uitvoeren. Omdat zij niet bekend zijn als registrator, komen die registraties niet terug in deze tabel en de tabel hieronder met de ontwikkeling over de jaren heen. Het effect daarvan is dat deze cijfers meelopen in de aantallen voor de politie zoals getoond in par. 3.1.
- Het grote aantal incidenten dat bij de Landelijke eenheid is opgenomen, wordt hieronder nader verklaard.
- Onder incident wordt verstaan een situatie waarin één of meerdere externe boa's betrokken zijn en één of meerdere keren geweld hebben aangewend.
- Per 1 januari 2023 zijn de handboeien gekwalificeerd als vrijheidsbeperkend middel (zoals dat ook geldt voor politieambtenaren) en levert gebruik van de handboeien door een boa niet meer per definitie een geweldsaanwending op.
- De beoordeling door de politiechef van de geweldsaanwending door de externe boa's laat het bovenstaande beeld zien. Slechts een beperkt aantal geweldsaanwendingen leidt tot een geweldsregistratie. Daarvan is ca. 19% als niet professioneel beoordeeld (dat is ongeveer gelijk aan wat het was in 2022, te weten 20%). Het is aan de direct toezichthouder om de desbetreffende BOA een aanwijzing te geven.

Het aantal incidenten dat bij de Landelijke Eenheid wordt gemeld, is afkomstig van de NS en andere partijen. Zij staan onder direct toezicht van de politiechef van de landelijke eenheid die uiteindelijk ook de geweldsaanwendingen beoordeelt.

De NS registreren volgens een eigen systeem. In 2023 ging het bij de NS om 1.707 incidenten waarbij geweld is aangewend. Ter nadere toelichting hierop:

- In 2023 is door de boa's van de afdeling Veiligheid & Service van de NS 2.868 maal geweld toegepast en gemeld. Van dit totaal aantal meldingen werd 2.562 keer (89%) beoordeeld dat het toegepaste geweld rechtmatig was en dat het optreden voldeed aan de eisen van subsidiariteit en proportionaliteit en met voldoende vakmanschap werd opgetreden. Van het totaal aantal meldingen voldeed 11% (325 keer) niet aan de eisen van subsidiariteit, proportionaliteit of vakmanschap, of werd niet opgetreden in de rechtmatige uitoefening van de bediening (bijv. de boa was niet bevoegd voor het feit). Voor één situatie moet de beoordeling nog plaatsvinden.
- Bij een niet rechtmatige uitoefening ontvangt de medewerker schriftelijk feedback. Daarnaast is door de teammanager (of in een incidenteel geval door de hovj) met de desbetreffende boa's gesproken en feedback gegeven (kleine leercirkel). Verder vindt jaarlijks overleg plaats met afdeling opleidingen van de NS en worden opvallende trends besproken.
- Het toegepaste geweld bestond uit fysiek geweld, het aanleggen van handboeien of een combinatie daarvan. In totaal werden 1.056 keer de handboeien aangelegd.

De andere partijen waarvan de werkgevers van de boa's onder direct toezicht staan van de politiechef van de landelijke eenheid zijn: Arriva OV, Connexxion OV, DV&O, EBS, Keolis NL en ProRail. Bij deze werkgevers was in 2023 sprake van 113 incidenten waarin 179 maal geweld is toegepast en gemeld. Van dit totaal aantal meldingen voldeed 43% (56 keer bij DV&O en 22 keer bij de overige partijen) niet aan de eisen van subsidiariteit, proportionaliteit of vakmanschap, of werd niet opgetreden in de rechtmatige uitoefening van de bediening (bijv. de boa was niet bevoegd voor het feit).

Ontwikkeling over de jaren heen

Tabel 24: Ontwikkeling aantal incidenten waarbij externe boa's zijn betrokken over 2020-2023

Incidenten	2020	2021	2022	2023
Eenheid Noord-Nederland	15	15	19	42
Eenheid Oost-Nederland	0	31	59	32
Eenheid Midden-Nederland	53	52	36	37
Eenheid Noord-Holland	49	84	70	28
Eenheid Amsterdam	63	101	169	182
Eenheid Den Haag	93	178	141	102
Eenheid Rotterdam	3	0	3	69
Eenheid Zeeland-West-Brabant	13	5	17	50
Eenheid Oost-Brabant	0	11	90	51
Eenheid Limburg	29	29	27	14
Landelijke Eenheid	16	59	104	1820
Totaal	334	565	735	2427

Het bovenstaande overzicht toont de ontwikkeling van de incidenten waarbij boa's betrokken zijn geweest over de jaren heen. Het grote verschil in 2023 bij de landelijke eenheid wordt veroorzaakt doordat per 2023 alle mutaties en registraties van NS én de overige partijen die onder toezicht staan van de politiechef van de landelijke eenheid, hierin zijn opgenomen.

Kijkend naar de specifieke cijfers voor de NS en de overige werkgevers (die we pas vanaf 2021 inzichtelijk maken en met de gegevens waarover we kunnen beschikken) die onder toezicht staan van de politiechef van de landelijke eenheid, zien we daar de onderstaande ontwikkeling.

Tabel 25: Ontwikkeling cijfers externe boa's NS over 2021-2023

Externe Boa's	2021	2022	2023
Incidenten	1550	1770	1707
Melding geweldsaanwending	2765	2810	2868
Beoordeling			
- professioneel	2588	2594	2563
- niet professioneel	177	216	304
- nog te beoordelen			1
Inzet handboeien als gewelddmiddel	870	969	1056

Tabel 26: ontwikkeling cijfers externe boa's externe werkgevers over 2021-2023

Externe Boa's	2021	2022	2023
Incidenten	124	123	113
Melding geweldsaanwending	212	206	179
Beoordeling			
- professioneel	200	173	102
- niet professioneel	12	33	77